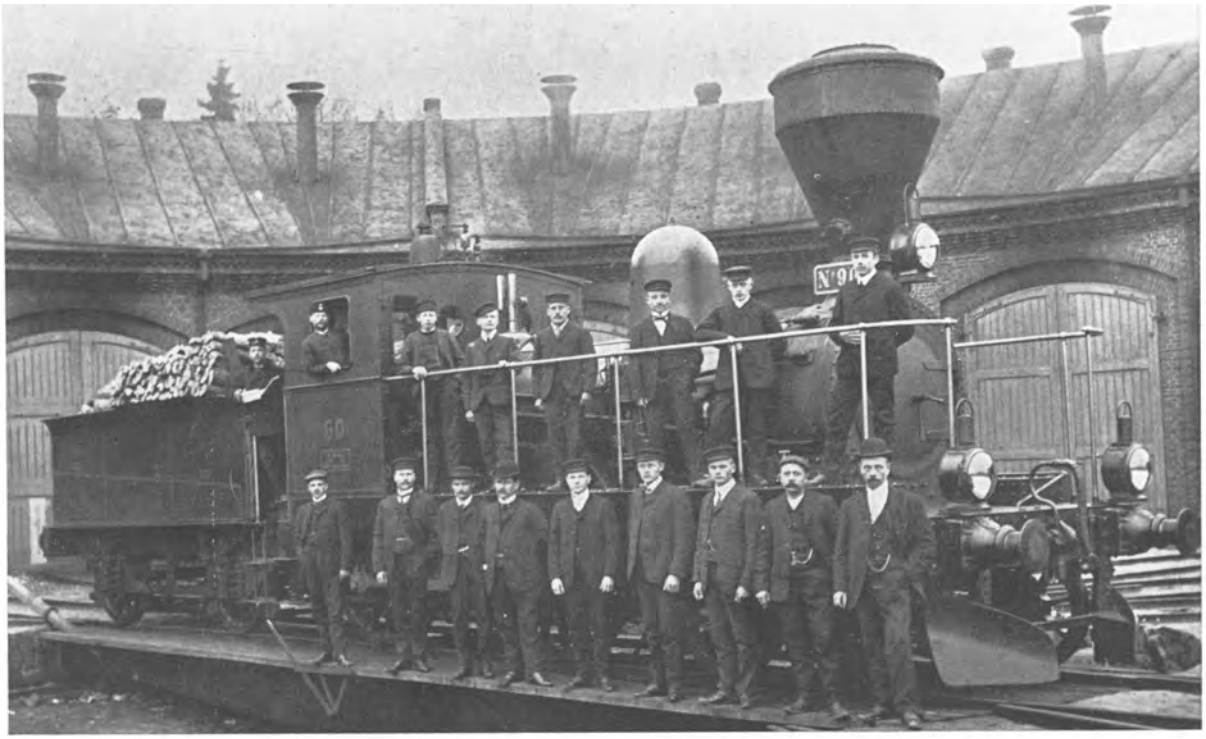
RIIHIMÄKI

1870 - 1970

RIIHIMÄKI 1870-1970

RIIHIMÄKI-SEURAN JULKAISU NUMERO 4

TOIMITUS:

MUSEONJOHTAJA OLAVI PENTTILÄ, PÄÄTOIMITTAJA

OPETTAJA KALEVI PENTTILÄ

ASEMAPÄÄLLIKKÖ E. O. REKOLA

VALOKUVAT:

RAUTATIEMUSEON KOKOELMAT

RIIHIMÄEN KAUPUNGIN KOKOELMAT

RIIHIMÄEN KAUPUNGINMUSEON KOKOELMAT

YKSITYISTEN OMISTAMAT

KANSIKUVA:

Riihimäkeläisiä veturimiehiä veturitallin edustalla v. 1908. Ylh. vas. kulj. Kytöharju ja lämmittäjä Palomäki, Vaalle, Tähtinen, J. Aalto, Törnblom, Snellman, Lundström, alh. Nyberg, K. Etola, Elo, Laakso, Kataja, Sjöblom, Åkerfelt, Salo ja Forss.

Riihimäki-Seuran puheenjohtaja

VILHO HEINO:

KOTISEUTUMME

Elämme tällä hetkellä suurten muutosten alaisessa maailmassa, eikä suinkaan oma kotimaammekaan ole siitä syrjässä. Luonnollisesti on lähes jokainen sukupolvi ollut taipuvainen sanomaan samaa omasta aikakaudestaan, mutta tokkopa on ihmisten elämäntavoissa useinkaan tapahtunut niin suuria muutoksia kuin on nykyisellä aikakaudella ilmennyt. Tieteen ja tekniikan valtavat saavutukset ovat tuoneet mukanaan aikaisemmin unelmienkin ulkopuolelle jäänyttä mukavuutta ja hyvinvointia. Kuitenkin on väärin käsitettynä hyvinvointi johtanut jopa anarkistisiin ajatuksiin, jopa siinä määrin, että kodinkin perustuksia haluttaisiin murentaa. Kuinka sitten kotiseudun? Ei kuitenkaan voitane kieltää, että lapsi tarvitsee kodin, tuon turvallisen elämänympäristönsä, eikä voine aikuinenkaan missään löytää sellaista onnensa täydellisyyttä kuin hyvässä rakkaassa kodissaan. Varsinkin lapsuuden kotiseutu näyttää olevan se, johon kukin lopulta vahvimmin sitein tuntuu olevan kiintynyt, tämä voimakkaasta kansainvälisyydestäkin huolimatta. Minkälaisen elämänpohjan kotiseutu meille itse kullekin muodostaa, sen tajuaa vasta kotiseutunsa menettäjä.

Me voimme löytää piirteitä kotiseudun kuvassa, jotka painuvat asukkaitten mieliin ja antavat heille luonteenomaisen mielikuvan heidän kotiseudustaan. Tietyt muista poikkeavat rakennukset, katu- ja tienristeykset, puistot, luonnon piirteet jokapäiväisen työmatkan äärellä omaavat siinä suhteessa merkitystä. Siksi kaupunkia ei saa muuttaa tuntemattomaksi. Ihmisten tavat ja kulttuuri rakentuvat perinteille ja niiden vaikutusta on, että me voimme nähdä kotiseutumme ominaiset äidinkasvot.

Niihin pitkälti yli sataan vuoteen, joihin mahtuvat Riihimäen muotoutuminen rautatiestä ja tärkeästä rautatieristeyksestä nykyaikaiseksi kaupan, teollisuuden ja liikenteen keskukseksi täällä eteläisessä Hämeessä, mahtuu jo useamman sukupolven työ. Tämän elämäntyön muiston säilyttäminen ei ole ainoastaan kunniantekoa menneisyyden perinnölle, vaan on merkittävä myös sen vuoksi, että säilyy unohdukselta tulevaisuutta ajatellen monta varteen otettavaa ohjetta ja neuvoa.

Kotiseutu muuttuu, mutta sen oleelliset piirteet on pyrittävä säilyttämään. On selvää, että uusimista tulee tapahtua, mutta miten se on tehtävä, sen tulee sydämen ja rakkauden kotiseudun kamaraan määrätä eikä määrääjäksi ole päästettävä vain kylmää laskelmointia ja tekniikkaa. Viihtyäkseen ihminen tarvitsee lämpöä ja kauneutta ympärilleen, luontoa ja hyviä elämänasenteita. Rakentukoon tämä kotikaupunki edelleenkin kaikkien täällä elämäntehtäväänsä suorittavien omaksi yhteiseksi kotikaupungiksi.

POIMINTOJA RIIHIMÄEN VAIHEISTA

1500-lukuun mennessä

Kiinteä asutus Hausjärvellä alkoi 1100- ja 1200-luvuilla. Vuonna 1385 eli esim. Turkhauta jo asuttuna. Muita vanhoja kyliä olivat myös mm. Arolampi, Herajoki, Kara ja Ryttylä, jotka nykyisin muodostavat Riihimäen pääalueen.

1539

Maakirjojen mukaan Herajoen talot olivat Tupala, Paakkola, Parmala ja Laurila. Karassa oli viisi taloa, joista pian tuli kolme: Anttila, Penttilä ja Vilppula, Arolammilla oli kaksi taloa.

1600-luku

Herajokelaisten kirkkotie kulki Hausjärvelle Sipusaaren kapulasiltaa pitkin Istuinkivelle, sieltä Hatlamminmäelle ja edelleen Karhiin. Herajoen Parmala toimi kestikievarina vuodesta 1681 lähtien Helsingin—Hämeenlinnan talvitien varrella.

1700-luku

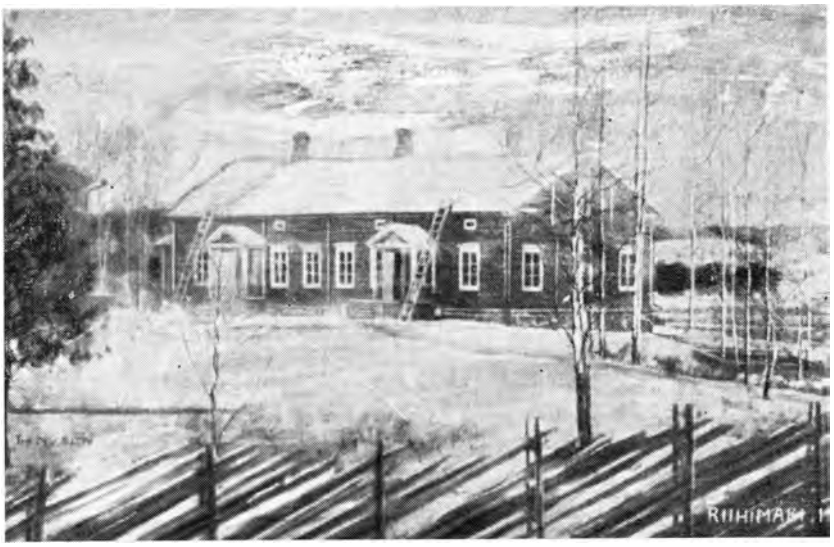
Karan kartanon eli säterin ja rälssin omisti vuoteen 1728 saakka luutnantti Gustav J. Horn. Karan kylän talojen torppia olivat 1700-luvulla mm. Kuuloja, Kokko, Marjomäki, Lepistö, Uusitalo ja Juppala. Herajoen torppia olivat Riutta, Tuomola ja Myllypakka ja Ryttylän mm. Haapahuhta, Kirjaus ja Silakkamäki. — Mainittakoon, että nykyisen Lopentien varrella ollut Uudentalon torppa perustettiin v. 1785 ja että Juppalan torpassa asui v. 1788 Tuomas Antinpoika.

Karan tiluskartta v:lta 1792 eli Charta öfver Kara säteriets och Frälse-Hemmans Ägör i Hausjärfvi Capel af Janackala Socken Nedre Hollola Härad och Tavastehus Län mainitsee seuraavat Riihimäkeen liittyvät nimet: Pataisten Suo, Kirfveskallio, Kockon Wuori, Wandanjoki ja Häräjoki. Pataisten Suo peittää koko nykyisen Riihimäen keskustan.

V. 1741 esitti professori Nils Hasselbom valtiopäiville vesitien avaamista Päijänteeltä Vanajavedelle ja Turkhaudan kautta Helsinkiin. Esitys hyväksyttiin periaatteessa.

Vuodet 1800—1850

Riihimäelle rakennettiin aseman luo Maantien varteen Anttila-niminen tila, joka v. 1838 Karassa olevan talon pääosan kanssa tuli Axel Nordenswanin omistukseen. Tilan nimeksi tuli myöhemmin Riihimäki. Sen riihestä sai myös aikanaan paikkakuntamme nimensä.

Rautatienpuistossa sijaitsevan ns. rata-insinöörin talon vanhin osa valmistui jo v. 1858. Talossa toimii nykyisin Riihimäen kaupunginmuseo.

Vuonna 1843 valtionvaraintoimituskunnan päällikkö Lars Gabriel von Haartman esitti Helsingin ja Turkhaudan välisen kanavan rakentamista. Samalle osuudelle esitti v. 1849 hevosvetoista rautatietä tie- ja vesikulkulaitosten insinöörikunnan päällikkö Alfred Stjernvall.

Kun 1850-luvulla joukko Hausjärven, Janakkalan ja Vanajan tilallisia sekä Hämeenlinnan porvareita esitti rautatietä Hämeenlinnan ja Helsingin välille, niin senaatti vielä hylkäsi esityksen. J. V. Snellman esitti v. 1856 rautatien rakentamista Helsingistä Tampereelle ja edelleen Pohjanmaalle. Seuraavana vuonna eli 4. 3. 1857 keisari antoi käskyn Helsinki—Hämeenlinna-välisen rautatien rakentamiseksi. Tämä merkitsi myös Riihimäen syntyä.

Rautatietä alettiin suunnitella ja rakentaa, ja v. 1860 päästiin kiskotustöihin. Asemarakennusten suunnittelusta vastasi lääninarkkitehti Albert Edelfelt.

Kerrotaan, että Istuinkivellä työskennelleille kivityömiehille hankki ruokatarpeita rouva Olivia Axéen. Niitä hän oli myynyt nykyisen Maantien varrella ollutta ratamestarin asuntoa vastapäätä olleesta kojusta. Rouva Axéenista tuli myöhemmin Riihimäen asemaravintolan perustaja.

Tammikuun 31. päivänä 1862 kulki juhlajuna Suomen ensimmäisen rautatien päästä päähän. Junaa vastassa oli Riihimäellä "jo enemmän väkeä, joukossa säätyläisiäkin. — — junaa täällä ensi kerran tervehdittiin hurraahuudoin." Varsinainen liikenne alkoi maaliskuussa, jolloin juna kulki kolmesti viikossa edestakaisin. Matka Riihimäeltä Helsinkiin kesti 3 tuntia 5 minuuttia. Varsinaista asemaa Riihimäellä ei aluksi ollut, vaikka aseman rakennustyöt olikin pantu jo edellisenä vuonna alulle. Liput myytiin asemapäällikön ja eräiden muiden virkamiesten asuntona olleesta ns. ratainsinöörin talosta, jossa nykyisin toimii Riihimäen kaupunginmuseo. Talon vanhin osa valmistui jo v. 1858.

Vuonna 1861 asetti senaatti liikenneasioita tutkivan komitean, joka esitti idän radan vaihtoehtoisiksi osuuksiksi välejä Riihimäki—Lahti ja Hämeenlinna—Anjanpelto. Samana vuonna perusti kauppias Antti Halonen Riihimäen ensimmäisen kaupan.

Marraskuun 29. päivänä 1867 keisari antoi määräyksen ratatöiden aloittamisesta välillä Riihimäki—Pietari. Työt aloitettiin maaliskuussa v. 1868. Tätä Suomen ensimmäistä työllisyystyömaata kiusasivat nälkävuosien johdosta kova puute ja sairaudet. Työväkeä tuli kaikkialta maasta ratatöihin, ja lokakuussa oli määrä jo 11.800 työläistä. Heidän joukossaan vallitseva lavantautiepidemia surmasi suuret määrät ihmisiä. Pahimpina aikoina oli työläisistä n. 22 % potilaina perustetuissa 14 sairashuoneessa. Vuonna 1868 kuoli Hausjärven kappelissa 780 henkeä eli 15 % silloisesta väestöstä, joten tauti kosketti myös paikkakuntalaisia.

Rata vihittiin välillä Riihimäki—Lahti marraskuussa 1869. Seuraavana vuonna syyskuun 11. päivänä oli koko rautatie valmis. Tätä päiväräämää pidetään myös Riihimäen syntymäpäivänä, vaikka paikkakunta jo aiemminkin oli olemassa asemana.

Mainittakoon vielä, että v. 1867 Talousseura myönsi torppari Kustaa Heikinpojalle pronssimitalin hänen suorittamastaan raivaustyöstä Huhtimon torpassa.

Riihimäen—Pietarin rautatien ensimmäinen aikataulu, joka tuli voimaan 11. 9. 1970, mainitsee, että juna Helsingistä lähti klo 9 epp, Riihimäestä klo 11.05 epp. ja saapui Pietariin klo 11.20 jpp. Paluumatkalle Pietarista juna lähti aamulla klo 8.10 ja Riihimäeltä Helsinkiin klo 20.15.

Asemapäällikkönä toimi A. W. Öller, jonka työn tuloksena sai alkunsa mm. Rautateiden kansakoulu, joka aloitti toimintansa 10. 10. 1879. Mainittakoon, että koulun yhteydessä oli myös ruotsalainen osasto, joka jatkoi toimintaansa 1930-luvulle saakka.

1870-luvulla sai myös asemaravintola toimintansa käyntiin Riihimäellä. Sitä piti alusta lähtien rouva Olivia Axéen. Hänen aikanaan ravintola jo sai kuuluisan maineensa, joka sille myöhemmin vakiintui. Ravintolassa oli kolme luokkaa. Nykyisessä Paloheimon pääkonttorirakennuksessa sijaitsi Axéenien omistama hotelli, jonka vieraat kävivät asemalla syömässä. Asemaravintola on tällä hetkellä Riihimäen vanhin yhtäjaksoisesti toiminut liikelaitos. Olivia Axéenin jälkeen sen vuokraoikeus siirtyi H. G. Paloheimolle. "Kuppi kahvia ilman leivättä" maksoi ravintolassa v. 1879 30 penniä, pullo olutta (parasta lajia) 50 penniä ja "ryyppylasi konjakkia" 60 penniä. Osa ruokatarvikkeista tuotettiin Pietarista saakka.

Kansanopetus sai alkunsa myös tällä vuosikymmenellä Riihimäellä. Muistitiedon mukaan ensimmäisenä täällä oli ns. Annilan koulu, jossa ankara räätäli opetti lapsille lukemisen alkeita. V. 1867 rakennetussa Linnunlaulunimisessä talossa Pohjoisen Rautatienkadun varrella opetti 1870-luvun alussa kaartinkirjuri Stenfors kylän lapsia. Vuodelta 1875 mainitaan lennätinmonttööri H. V. Nyman lukemisen ja virsikanteleen säestyksellä laulettujen virsien opettajaksi.

1870-luvulla oli esillä myös ajatus Riihimäen—Hangon rautatien rakentamiseksi.

Kestikievaria ei Riihimäellä ollut ennen v. 1875, jolloin Maantien varrella piti majataloa Grönroos. Myöhemmistä kievarin pitäjistä mainittakoon Kihlman ja Kangasvuori.

Suomen ensimmaisen rautatien koulun opettajia ja oppilaita v. 1907, vas. opettaja Tuura, jonka mukaan koulua kutsuttiin Tuuran kouluksi.

L. E. Grothin kauppa (Fallenkulman paikalla) sisältä ennen ensimmäistä maailmansotaa. Vas. liikeapulaiset Mikko Pauloff ja Einar Hynninen sekä harjoittelija Birger Hakola.

1880-luku

Tämä vuosikymmen merkitsi Riihimäelle jatkuvaa kehityksen kautta, kuten sitä seuranneetkin vuosikymmenet. Torikauppa sai alkunsa aseman lähellä. Aluksi toripäiviä oli vain yksi kuukaudessa, mutta vuosikymmenen lopulla jo kaksi. Liike-elämän piirissä perustettiin v. 1883 A. O. Gustafssonin leipurinliike ja v. 1889 J. W. Wahlmannin leipomo. V 1885 perusti Hausjärven kunta apteekin Riihimäelle.

Myös Riihimäen teollisuus sai nyt alkunsa, kun vuosikymmenen lopulla v. 1888 tai 1889 perustettiin Riihimäen Turvepehkutehdas, jonka rakennutti Oy Finska Torfströ Ab. Päivittäin turvetta saatiin 150—200 paalia.

Tämän ajan muista kauppiaista mainittakoon Gustaf Axéen, Piminoff, Jegoroffin sekatavara-, pulla- ja pullokauppa vastapäätä Harjanteen kauppaa, Ludvig Eng. Grothin kauppa ja Heleniuksen liike. Leskirouvat Öhman ja Olenius pitivät paikkakunnalla kahvilaliikettä ja olutkauppaa.

Vuonna 1881 oli Uudessa Suomettaressa seuraava ilmoitus: "Että minun lähelle Riihimäen rautatieasemaa rakennettu Keilaratani tavallisia maksuja vastaan annetaan matkustavan yleisön käytettäväksi, siitä on minun kunnia ilmoittaa. Gustaf Axéen."

Riihimäen vanhan aseman tiloissa ollut II luokan asemaravintola 1920-luvulla.

Riihimäen VPK oman talonsa edustalla n. vuonna 1898. Talossa toimii nykyisin Riihimäen Teatteri.

1890-luku

Tällä vuosikymmenellä toimi jo Riihimäen toinen teollisuuslaitos, nimittäin ruotsalaisen Robert Appelbergin omistama puukenkätehdas. Vuosikymmenen lopulla osti Hjalmar Gabriel Brander (v:sta 1906 Paloheimo), Mattilan tilan. Hän oli jo v. 1890 perustanut sahan Santamäkeen ja sitten myös Kesijärvelle. Molemmilta sahoilta ajettiin hevosilla puutavaraa Riihimäelle, josta oli vuokrattu alue lautatarhaa varten.

Ensimäiset puhelimensa Riihimäki sai tällä vuosikymmenellä lennätininsinööri Schybergsson'in toimesta. V. 1896 perustettiin Riihimäki Telefonförening.

Myös henkinen ja hengellinen elämä elivät voimakasta kukoistuskautta. V. 1893 perustettiin Riihimäen W.P.K., jonka oma talo valmistui v. 1895. Palokunnan piirissä harrastettiin torvisoittoa, kuoro- ja näytelmätoimintaa. Palokunnan kesäjuhlien aikana marssivat riihimäkeläiset Istuinkivelle, jossa oli erilaista ohjelmaa ja myös tanssia sillalla. Palokunnan suojissa sai alkunsa v. 1898 myös Riihimäen ensimmäinen urheiluseura Visa. Raittiusyhdistys Toivon Säde perustettiin v. 1891. V. 1889 järjestettiin Riihimäellä karjanäyttely.

Rukoushuonetoimikunta, joka sai alkunsa vuosikymmenen puolivälissä, ryhtyi keräämään varoja omaa kirkkoa varten. Tähän saakka oli jumalanpalveluksia pidetty rautatieasemalla ja rautatien kansakoululla. V. 1899 Riihimäki erotettiin omaksi Hausjärveen kuuluvaksi rukoushuonekunnaksi.

1900-luku

Oman vuosisatamme ensimmainen vuosikymmen oli Riihimäelläkin vilkkaan kehityksen aikaa, jolle ajan poliittiset tapahtumat loivat lisäväriä. 25. 10. 1905 puhjenneen Suurlakon aikana pidettiin karjahallissa aseman luona kokouksia, johdossa olivat aluksi nuorsuomalaiset. Rautatieläisillä oli oma lakkokomitea. Lakon aikana toimi myös Riihimäen punakaarti, jossa oli 10—15 miestä. Lakkoajan tapahtumat huipentuivat 30. 7. 1906, jolloin n. 80 helsinkiläistä punakaartilaista paikkakuntalaisten punakaartilaisten avustamana rikkoi Haapahuhdan rautatiesillan.

Teollisuuden kannalta tämä ja seuraava vuosikymmen olivat ratkaisivimpia Riihimäen vastaisessa kehityksessä. V. 1904 perusti H. G. Brander (Paloheimo) Riihimäen Sahan, jossa aluksi oli 70 työntekijää. Määrä oli varsin huomattava, kun vuosisadan alussa paikkakunnalla oli vain 500—600 asukasta.

H. G. Paloheimo oli mukana perustamassa T. Nordenswanin, H. Savelan ja Hj. Göösin kanssa Riihimäen Karjanhuutokauppa Osakeyhtiötä, joka ensimmäisenä vuotenaan järjesti jo 6 karjanhuutokauppaa. Yhtiö perustettiin v. 1900. Paloheimo rakennutti myös Kesijärvelle kapearaiteisen rautatien, joka aluksi oli hevosvetoinen, mutta v. 1911 vetäjinä olivat jo höyryveturit.

Liike-elämän piiristä mainittakoon edelleen seuraavat nyt alkunsa saaneet yritykset: V. Greisin sementtivalimo (v. 1908), O. W. Simeliuksen (v. 1902) ja J. Vikténin kellosepänliikkeet, Riihimäen Kirjakauppa (v. 1906), J. Alénin räätälinliike, Riihimäen ensimmäinen pankki KOP (v. 1909), J. Markkasen peltisepänliike (v. 1907), Tissari ja Pojat sepänliike ja kengityspaja (v. 1906), Riihimäen Osuuskauppa (v. 1903).

Tällä vuosikymmenellä perustettiin v. 1903 Riihimäen Työväenyhdistys, v. 1906 Työväenyhdistyksen soittokunta, v. 1908 Rautatieläisten soittokunta, v. 1908 Riihimäen Kontio.

Merkittävää parannusta seurakunnalliseen toimintaan merkitsi Riihimäen kirkon valmistuminen v. 1905. Omaksi kirkkoherrakunnaksi Riihimäki erotettiin v. 1909. Seurakunta itsenäistyi täysin v. 1922.

Kunnallisessa mielessä alkoivat Riihimäellä elää itsenäistymispyrkimykset, ja v. 1908 asetettiin kauppalatoimikunta eli -komitea, jonka jäseninä olivat maanviljelijä A. R. Gestrin, räätäli P. Aléen, kauppias L. E. Groth, rautatievirkamies W. Launia ja talonomistaja A. Alfthan. Valtion varat eivät kuitenkaan tässä vaiheessa riittäneet hankkeen toteuttamiseksi. Vähitellen komitean piirissä alkoi kypsyä ajatus, jonka mukaan Riihimäestä oli tehtävä suoraan kaupunki.

Tällä vuosikymmenellä v. 1905 aloitti toimintansa myös Riihimäen yhteiskoulu.

Senaattori, maanviljelysneuvos H. G. Paloheimo

Riihimäellä toimineen puunaulatehtaan pakkausten mainos.

1910-luku

Riihimäen asukasluku kymmenkertaistui edellisestä vuosikymmenen alusta vuoteen 1914, jolloin asukkaita oli jo 5000–6000. Kaupungin teollisuus sai uutta lisää, kun v. 1910 johtaja M. A. Kolehmainen, maanviljelysneuvos H. G. Paloheimo ja dipl.ins. A. P. Kolehmainen perustivat Oy Riihimäen, nykyisen Riihimäen Lasi Oy:n, josta sittemmin on kehittynyt paikkakunnan suurin työnantaja meidän päivinämme. Samana vuonna siirtyi Forssassa v. 1907 perustettu Teknokemiallinen tehdas Helios Riihimäelle. Tehtaan perustaja F. R. Niemelä perusti vuosikymmenen lopulla Karan lasitehtaan, joka kuitenkin jo parin vuoden kuluttua lopetettiin. H. G. Paloheimon toimesta Riihimäki sai myös sähkölaitoksen (v. 1910), Turvepehkutehtaan, Turvejauhotetaan ja Tervatehtaan (nyk. Sakon paikalle). Vuodesta 1914 lähtien hän toimi myös asemaravintolan vuokraajana. Näin oli Riihimäestä kehittynyt rautatiekeskuksen ohella myös teollisuuspaikkakunta. Lähinnä tämä oli maanviljelysneuvos H. G. Paloheimon ansiota. Muista tehtaista mainittakoon vuosisadan alkukymmeniltä tässä yhteydessä monet virvoitusjuomatehtaat, v. 1912 perustettu Riihimäen Elantola Oy leipomoineen ja virvoitusjuomatehtaineen, leikkikalutehdas, puunaulatehdas, puuastiatehdas, kenkätehdas ja vuosikymmenen lopulla alulle pantu Suomen Ampumatarvetehdas (nykyinen Oy Sako).

Vuonna 1910 aloitettiin myös Riihimäen kasarmien rakentaminen. Venäläistä sotaväkeä oli aluksi yksi tarkkampujarykmentti, jossa oli kaksi pataljoonaa ja yksi patteri. Kasarmeja varten pakkolunastettiin Anttilan tilasta 14 ha:n suuruinen maa-alue.

Vuosikymmenen loppupuoli oli Riihimäellä kuten koko maassa suurten poliittisten tapahtumain aikaa. Maaliskuun vallankumouksen jälkeen 20. 3. 1917 perustettiin Riihimäelle nimismies Tamelanderin kehotuksesta miliisi eli järjestyskaarti, jonka tehtävänä oli lähinnä järjestyksen valvonta rautatieasemalla. Saman vuoden lopulla perustettiin järjestyskaarti ja punakaarti loka–marraskuun vaihteessa. Suojeluskunta perustettiin elokuussa palokunnan yhteyteen pelastusosaston nimellä, sen päällikkönä oli konttoristi Ilmari Vuorisalo. Maailmansodan synnyttämän elintarvikepulan takia oli kuvernööri jo edellisenä vuonna nimittänyt Riihimäen elintarvikelautakunnan.

Riihimäen Lasi Oy:ssä valmistettu kaksiosainen lasimalja Suomen lasimuseon kokoelmista. Hiojana on ollut 1930-luvulla kunnallisneuvos Hjalmar Elomaa.

Hämeenkatua ja Tekan tehtaat ennen vuonna 1928 sattunutta tulipaloa. Yhteiskoulun puurakennus, joka paloi v. 1940 on tehtaan vasemmalla puolella. Edessä näkyy kapearaiteinen rautatie, jota pitkin kuljetettiin hiekkaa Juppalasta.

Venäläistä sotaväkeä oli paikkakunnalla v. 1917 n. 4000 miestä.

Seuraavan vuoden alussa tapahtumat kehittyivät sitten sodaksi. Tammikuun lopulla otti vallan Riihimäellä Riihimäen Työväen Vallankumouksellinen Neuvosto. Riihimäki vallattiin huhtikuun 22. päivänä. Sodan jälkeen sijoitettiin kasarmeille n. 10.000 vankia.

Riihimäen kunnallinen itsenäisyys alkoi nyt myös toteutua. V. 1914 senaatti tosin hylkäsi riihimäkeläisten kaupunkioikeusanomukset sillä perusteella, ettei maan pakkolunastukseen ollut varoja, mutta määräsi samalla kuvernöörin ryhtymään toimiin paikkakunnan julistamiseksi taajaväkiseksi yhdyskunnaksi. Vuonna 1919 Riihimäestä tuli seuraavan vuoden alusta lähtien taajaväkinen yhdyskunta, jolla oli oma valtuusto ja oikeus asettaa virkamiehiä ja toimikuntia. Hausjärven kuntakokouksen valittaviksi jäivät järjestys-, rakennus- ja terveydenhoitolautakunnat.

Vuonna 1914 Riihimäellä olivat toiminnassa seuraavat koulut: 8-luokkainen oppikoulu, 3 kansakoulua, 2 kunnan koulua, yksi rautatien ruotsinkielinen kansakoulu, kaksi pienten lasten koulua ja yksi lastentarha. Lisäksi

Järjestökaartin esikunnan antama kuitti leipuri Gustafssonilta käyttöön otetuista esineistä v. 1918.

Riihimäen ensimmainen luistinrata nykyisen Keskuspuiston ja rautatien välissä.

oli talouskoulu, missä opetettiin mm. puutarhanhoitoa. Kunnansairaala perustettiin v. 1918 Riihimäelle. Tätä ennen oli ollut jo kulkutautisairaala, kun v. 1914 vuokrattiin sitä varten 3 huonetta vaihdemies Aaltosen talosta.

Teoksessa Riihimäki och Hyvinge (v. 1914) kerrotaan riihimäkeläisten itsenäistymishankkeista mm. seuraavaa: ”Ei ole ihmeellistä, että Riihimäen asukkaat jo kauvan ovat toivoneet paikkakuntansa muodostamista kauppalaksi tahi kaupungiksi, kun ottaa huomioon, että vain murto-osa niistä veroista, jotka he suorittavat Hausjärven kunnalle käytetään asemayhteiskunnan hyväksi. – Kaikista tärkeimpiä on terveysolosuhteiden järjestäminen. Lähinnä asemaa oleva seutu, kuten tunnettua, on vesiperäinen ja olisi perinpohjaisen salaojittamisen tarpeessa, jonka ohella säännölliset vesijohdot olisivat rakennettavat. Onneksi on tähä asti maa vielä voinut itseensä imeä kaikki roskat ja ympärillä olevista taloista valuvat nesteet, mutta pian on aika tuleva, jolloin tämä ei kauemmin käy päinsä ja silloin tulee kulkutautien tartunnan vaara hyvin suureksi. Etenkin sitten kun paikkakunnan läheisyyteen on majoitettu joukko Venäjän sotilaita, on tämä vaara suuresti lisääntynyt ja voi helposti Riihimäen vilkkaiden liikeyhteyksien takia käydä turmiolliseksi koko maalle.’

Riihimäen Sahan työläisiä, ilmeisesti 1930-luvulla.

Riihimäellä toimi vuosisadan alkukymmenillä useita virvoitusjuomatehtaita. Allas-niminen tehdas käytti hyväkseen Riihimäen veden Helsinkiin saakka ulottunutta mainetta.

1920-luku

Vuonna 1920 Riihimäestä tuli siis taajaväkinen yhdyskunta. Tätä aikaa kesti vain pari vuotta, sillä v. 1922 perustettiin Riihimäen kauppala. Kauppalassa oli sen alkaessa yhteensä 7249 asukasta. Valtuuston puheenjohtajana oli V. I. Oksanen. Taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto piti 1. kokouksensa 15. 3. 1920.

Pietarin radan valmistumisesta tuli 11. 9. 1920 kuluneeksi 50 vuotta. Saman päivän Riihimäen Sanomissa oli mm. seuraavia ilmoituksia: "Järjestyslautakunnan kanslia Leppäsen talossa Kauppak. 5., avoinna joka keskiviikko klo 11—12 päivällä Elokuun lop.". Lisäksi oli rakennuslautakunta ja terveyshoitolautakunta. "Humoristiset laulajaiset pitää Näyttelijä Valdemar Raunio tänään, lauantaina klo 8 ip. Riihimäen V.P.K:n talolla. Ohjelman loputtua tanssia." ja "Syysjuhlan ja piirikunnalliset sekä jäsentenväliset Urheilukilpailut toimii V&U seura 'Kisko' sunnuntaina syysk. 12 pnä Rautatien puistossa alkaen klo 1 päivällä". Ohjelmassa oli mm. painonheitto, 10.000 m:n juoksu ja pikkupojille perunajuoksu.

Tällä vuosikymmenellä jätti kulkulaitoskomitea v. 1921 eduskunnalle mietinnön, joka sisälsi ehdotuksen radan rakennusohjelmaksi vuosina 1923—1927. Ensimmäisenä oli ohjelmaan otettava kauttakulku- ja kaukoliikenneradoista Turun—Riihimäen rautatie, jota oli ryhdyttävä rakentamaan jo v. 1926. V. 1929 julkaistiin Turun–Riihimäen rautatien kuntainvälisen Rautatietoimikunnan kirja "Riihimäen—Turun rautatie". Tarkoitus oli

Riihimäen urheilukenttä valmistumassa 1930-luvulla.

Talvista Hämeenkatua. Kuva on otettu nykyisen HOP:n rakennuksen kohdalta pohjoiseen.

saada suora yhteys Tukholmasta Kapellskäristä Turun ja Riihimäen kautta Pietariin. Laadituissa kartoissa oli asemaksi merkitty mm. Hiivola. Jo edellisellä vuosikymmenellä oli v. 1917 esitetty rataosia Riihimäki—Turku ja Riihimäki–Lammi–Jyväskylä.

1930-luku

Riihimäki-Seura perustettiin v. 1935. Ensimmäisenä puheenjohtajana toimi maist. Aarno Eskola.

1940-luku

Vuosikymmenen alussa Riihimäellä oli jo 10.265 asukasta. Vuonna 1946 oli asukasmäärä 14.470. Sota-aikana Riihimäki joutui kovien pommitusten kohteeksi. Mainittakoon, että esim. 19. 2. 1940 pommitti Riihimäkeä 101 konetta, joista pudotettiin kauppalan alueelle n 500—600 pommia.

10. 9. 1940, kun oli kulunut 70 vuotta Pietarin radan valmistumisesta, olivat lehtien uutisissa etualalla sotatapahtumat, mutta myös paikallisuutisia oli: Kansanhuoltolautakunnan tilaston mukaan Riihimäellä viljeltiin ruista 235 hehtaaria 46 aaria, syysvehnää 12 ha 20 a, kevätvehnää 287 ha 20 a, ohraa 199 ha 30 a, kauraa 586 ha 9 a, sekaviljaa 377 ha 43 a, tattaria 39 a, ruokahernettä 9 ha 39 a ja perunaa 79 ha 18 a. Saman lehden kertoman mukaan Etelä-Hämeessä järjestettiin yleinen jätepuiden keräys siirtoväen hyväksi. Edelleen ilmoitettiin, että 202 perheessä Riihimäellä tarvittiin valaistukseen petroolia.

1950-luku

Sotien jälkeinen rauhallinen kehitys jatkui. Vielä 12. 11. 1950 oli Riihimäen Sanomissa uutinen: "Riisiä jaettaneen puoli kiloa jouluksi henkeä kohti". Kerrottiin myös, että Riihimäen kauppalan maanteillä rajoitetaan moottoriajoneuvojen kulkunopeutta enintään 50 kilometriin tunnissa.

1960-luku

Riihimäestä tuli 1. 1. 1960 kaupunki.

11. 9. vietettiin Riihimäki-päivää, jolloin ohjelmaan kuuluivat mm. vanhainkodin vihkiminen, Pietarin radan 90-vuotisjuhlat asemalla, historiallinen kulkue ja juhlajuna.

(Lähdeteoksia:

Väinö Varmanen, Hiukan Riihimäen historiaa, Palander, W. F. Kertomus Hausjärven pitäjästä, sen kunnallisista ja maalaisoloista, Riihimäki och Hyvinge (v. 1914), Hämeen historia, Oiva Keskitalo, Hausjärven historia, Hannu Tapiola, Riihimäen Työväenyhdistys 1903—1963, E. Salminen, Piirteitä Riihimäen seudun teollisuus- ja liike-elämän kehityksestä, Vilho Annala, Kansallisromantiikkaa talouselämässä, Pirkko Era, Riihimäen kansakoulun historia (käsikirj.), Riihimäen Sanomien vuosikerrat.)

OSMO VUORISTO:

RIIHIMÄEN SUKSI

Helmikuun lopulla 1928 oli Johan Evert Salonen nostamassa mutaa Riihimäen Herajoelta Laurilan tilan suolla, joka sijaitsee Vantaanjoen ja Herajoen kulmauksessa Salpausselän eteläpuolella. Lähes kaksi metriä paksun turvekerroksen alta hän löysi 155 cm pituisen jäykän mäntypuisen suksen, jonka Riihimäen yhteiskoulun silloinen johtaja, maisteri V. I. Oksanen toimitti Kansallismuseoon (KOE 7113). Suksi oli löydettäessä vaakasuorassa asennossa ja sen yläpuolisissa kerroksissa oli mm. kantoja.

Suksi on 16,5 cm leveä ja mäystimen eli varpaallisen reikä on 59 cm:n päässä kärjestä. Jalan sija eli päläs on muodostettu siten, että suksen kummassakin reunassa on 27 cm pitkä ja n. 3 cm paksu kohosyrjä, jossa on pyöreähkö mäystimen reikä. Suksi on siis ns. kourupälkäällistä tyyppiä.

Kourupälkäällisestä suksesta on Suomessa tavattu jälkiä vielä myöhäisinäkin aikoina, kuten professori U. T. Sirelius toteaa löydön johdosta julkaisemassaan artikkelissa "Kourupälkäälliset sukset" (Suomen Museo 1928, ss. 80—85, Helsinki 1928). Suomen ulkopuolelta hän tuntee kourupälkäälliset sukset Ruotsista, Inkeristä, Liivinmaalta sekä syrjäänilaisalueelta.

Professori Väinö Auer tutki löytökohdan turvegeologisesti ja tuli siihen tulokseen, että suksi on vuoden 1500 tienoilta e.Kr. eli siis pronssikaudelta ("Riihimäen Herajoen suksilöydön turvegeologinen ikämääräys", Suomen Museo 1928, ss. 86—88, Helsinki 1928). Ajoituksen perustana ollut kuusen yleistyminen on myöhemmissä tutkimuksissa todettu nuoremmaksi, joten Herajoen suksikin nuortui jonkin verran.

Kun jokin aika sitten tuli mahdolliseksi tehdä Suomessakin hiilen radioaktiivisuuteen perustuvia ajoituksia, professori Auer teetti sellaisen Herajoen suksesta. Suksen iäksi tuli 1950 vuotta ± 130 vuotta.

Suksia paljon tutkinut tri T. I. Itkonen on Kansatieteellisen osaston luetteloon v. 1954 lisännyt arvelun, että Herajoen suksi olisi ns. suosuksi, jolla on kuljettu upottavalla suolla. Epäilemättä tämä onkin ollut suolla kävelyyn soveltuva jäykkyytensä vuoksi ja siksi, että se on kylliksi takapainoinen: sen kärki nousee suosta, kun jalkaa nostetaan.

Riihimäen suksi. Kansallismuseon kokoelmat.

BALLADI SUON NEIDOSTA JA SUKSIMIEHESTÄ

Kotiseudun syvintä muinaisuutta,
sen syntymän hämärää salaisuutta
— niin tuntuu — turhaan tavoittelemme.
Näe alkusumun lävitse emme.
Niin kitsaasti luopuu aarteistansa
iät sitten manalle mennyt kansa
ja arvoituksen etsijää vastaan
suon tuuli humisee ainoastaan.

Jokin tiedon sirpale sittenkin uhmaa aikaa,
jää kiehtomaan mieltä, huokuu outoa taikaa,
kerii ympärilleen, mitä puvusta puuttuu.
Taruks lause kirjan sivulla muuttuu.

Niin vilahtaa aikamme ihmisen tiehen
kuva kivikautisen suksimiehen.
Hän on peuranpyytäjä nimeä vailla,
hän on kerran hiihtänyt näillä mailla,
hän on meistä tuhanten vuotten päässä,
ajan ankaruudessa, lumessa, jäässä
elon kipinä, pisara ihmisverta
— veli, veljemme, kulkenut tietämme kerta.

Suo vastassansa, mut myöskin muuta:
sata vaaran ja vainon ja surman kuuta,
koko armoton elämä, tumma ja tyly.
Sitä kohti kiitää lykkijän lyly
kuin taisteluun, minkä tahtois hän voittaa.
Pyry harjun harmaakiviä soittaa,
se sakenee, viima vihloo ja vinkuu,
saa peikon hahmon ja inhasti inkuu:

"Ei menosi, kuule, maksa vaivaa —
On helpompi sulle suohauta kaivaa
Suohauta helluva helppo on kaivaa
Ei elämä, kuule, maksa vaivaa —"

Maan rajasta maahinen kähisten puhuu,
paha haltia ladun laidalta huhuu:

"Jätä mätänemään jo sompas ja sauvas!
Pian pimeä lankee. Et ennätä kauas.
Mitä edessäs? Pelkkää hallaa ja hyhmää.
Sitä kahmimaan änkeät? Työsi on tyhmää!
Ja vaivoistas luuletko palkkion saavas?
Oma heimosi repii hajalle haavas
ja penikkas, julmemmat aron sutta
veres kuiviin on imevä aikailutta.
Pedon haju ihmislihasta uhoo,
sukus hulluudessaan itsensä tuhoo
Sinut, Suksimies, siksi herpaannutankin
— suonsilmään, missä on huuru sankin,
sinut ikiajoiksi syöstä halaan
ja maailmalta sun muistos salaan!"

Moninkertaistuu jo kieppuva joukko,
suon väkeä velloo jokainen loukko.
Yön myötä velhovoimansa varttuu,
he nuttua kiskoo, he vyöhön tarttuu.

Joko voiton perii pimeän peikko?
On Suksimies ihminen, laillamme heikko.
Suku jälkeensä tuleva tuskin soimaa,
jos hällä ei noituutta vastaan voimaa.

Suo huokaa. Harjulla tuuli toistaa:
Pahan mahtia liian työläs on poistaa.
On turhaa, ihminen, intosi harras
— mitä teetkin, on edessäs kalma ja marras.

Ladun yllä sakenee. Lumi kiehuu.
Mitä nyt? Mikä miehen lähellä liehuu?
Luo muotoa, usvamaitona läikkyy,
naisolennoks kasvaa, mi valoa väikkyy
Noenmustat hiukset hulmuaa, huiskii,
suu punainen Suksimiehelle kuiskii:

"Tule kanssani! Kylmä on kuoleman syli.
Tule! Vien sinut harhain ja hetteiden yli.
Kotas lämmitän ylitse aikojen rajan,
sinut taljoin peittelen piilossa majan.
Joka kevät lempemme kukkina herää,
joka syksy se kypsät lyhteensä kerää.
Tuhat vuotta kun kolmasti kiertyy umpeen,
viel puhkee se muotoon kristallilumpeen.
Tule! Suolle kaupunki rakentakaamme!
Kodin lapsillemme me sinne saamme.
Radan huiman sen laitaan tahdon piirtää
— itään, länteen se rakkautemme siirtää,
etelää se syleilee ja pohjaa,
sen ratsuja uljaat poikamme ohjaa

Hän hymyilee, hän hurmaa ja häilyy,
suolampina suuret silmänsä päilyy,
välähdellen valkeat hampaat vilkkuu,
suon mustaa kansaa hän pelotta ilkkuu.

"Olen voittamaton. Mua ilman kukaan
elon seikkailuun ei tempaudu mukaan.
Pois tieltäni — ken vois Elämää estää?
Yli Kuoleman vallan valtani kestää."

Ja niin kuin usva aamuisin hajoo,
yön kummitusparvi väistyy ja vajoo.
Tytön käskyä tottelemaan se taipuu,
rämeikköihinsä sihisten, sähisten vaipuu.

On pauloista noitain nyt Suksimies vapaa
— vaan vangituks joutunee toisella tapaa.
Hän onhan ihminen, laillamme heikko;
siks voimallisemmin kuin konsanaan peikko
hänet sitoo viehkeän vieraan valta.
Lumi pakenee peuranpyytäjän alta,
vilu vastaan iskee, korvia viiltää,
raju hiutaletanssi silmissä kiiltää,
kun kiihkeämmin kuin karhua ajaa
omaks tahtoo hän kaunista houkuttajaa,
Suon Neitoa, talveinsa, kesäinsä kukkaa
Mitä siitä, jos menossa suksensa hukkaa —

He on poissa. Emme tavoita heitä.
He menevät kaikkien ihmisten teitä.
He hiihtävät vuosisatojen syliin.
He vaeltaa kaupunkeihin ja kyliin.
He kokevat ihmisen suuret surut.
He kaipuun poimii ja onnen murut
— vaan unennäköinsä aarnitulta
he varjelee vieraitten oudostelulta.

Niin kuvastuu aikamme kulkijan tiehen
Suon Neidon varjo ja Suksimiehen.
Kuin varjojen taru, kuin utuinen aave.
Niin olkoon. Mut liittyyhän elämään haave.
mitä ihminen loi, teki parhaintansa,
lie ensin hän elänyt unelmissansa —

E. O. REKOLA:

RIIHIMÄEN ASEMAPÄÄLLIKÖT JA RAUTATIELIIKENTEEN KEHITYS HEIDÄN AIKANAAN

ÖLLERIN AIKA

Riihimäen ensimmäisenä asemapäällikkönä toimi Anton Wilhelm Öller, joka tähän mennessä on tätä virkaa hoitanut pisimmän ajan, 38 vuotta. Öller syntyi Kokkolassa 8. 5. 1829, Hausjärven kirjoihin muuttaneeksi hänet on merkitty 23. 3. 1862. Öller kuoli vielä virassa ollessaan tosin jo 71-vuotiaana 16. 1. 1901, hänet on haudattu Hausjärvelle.

Öller toimi jo rautatien rakennusvaiheen aikana ja siis ennen asemapäällikköksi nimittämistään "vaakamestarina" Riihimäen asemalla. Hänet tunnettiin erittäin tarmokkaana ja organisatiokykyisenä miehenä. Öllerin ensimmäisiä tehtäviä oli Riihimäen aseman ja sen ympäristön vesiperäisen rämeikön kunnostaminen. Asemantakaista metsikköä kunnostettiin, tehtiin käytäviä ja portaita, istutettiin koivukujia, kaivettiin lammikko ja siitä johtava puro, jossa vesi pyöritti pienoisvoimalaitosta. Vesi johdettiin edelleen valaan patsaan koristamalle suihkukaivolle. Puron yli rakennettiin siroja kävelysiltoja. Suuri kuusimaja turvepenkkeineen ja aisakeinu olivat erityisesti nuorison vilkkaassa käytössä. Ruohokentät pensasryhmineen, lehtimaja, lammikon pari saarta, vene ja uiskenteleva ankkaparvi antoivat niin matkustajille kuin paikkakuntalaisillekin virkistävää vaihtelua ja silmän iloa. Kaiken komeuden kruunasivat värikkäät, todellisen puutarhataidon mestarinäytteet, kukkapengermät.

Lähellä kolmikulmaista puistikkoa, nykyisen veturitallin alla oli lähde, josta saatiin tunnettua Riihimäen lähdevettä. Lähteen yläpuolelle tehtiin pieni rakennelma istuinpenkkeineen, niin että matkustajat ja riihimäkeläiset voivat viivähtää lähteellä ja nauttia virkistyksekseen terveysvettä. Vielä vuosisatamme alkupuolella myytiin Helsingissä hevosvetoisesta ajoneuvosta tammityynnyristä maineikasta Riihimäen lähdevettä 5 penniä 2 litraa.

Asemapäällikkö Öller oli itse ahkerasti mukana maansiirto- ja kaivuutöissä ja antoi hyvän esimerkin alaisilleen, jotka myös olivat mielellään mukana tässä uudisraivauksessa.

Öllerin toiminnan laajakantoisuutta kuvastavat myös hänen kulttuuritoimensa, joista merkittävin oli epäilemättä Rautatien kansakoulun perustaminen Riihimäelle. Se alkoi v. 1879 toimintansa omassa rakennuksessa Rautatienpuistossa.

Öllerin aikana rautatien liikenne oli vielä varsin vähäistä, sillä vain yksi kolme vaunua käsittävä matkustajajuna kulki n. 30 kilometrin tuntivauhtia maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin Helsingistä Hämeenlinnaan ja tiistaisin, torstaisin sekä lauantaisin takaisin Helsinkiin. Matka yhteen suuntaan kesti n. 4 ½ tuntia. Riihimäen asemalla oli alkuaikoina kolme raideparia ja matkustajalaituri. Kun Pietarin rata avattiin, alkoi myös liikenne kasvaa. Uusi asemarakennus oli valmistunut v. 1868, ratapihaa laajennettiin kahdella raideparilla, veturitallia rakennettiin, sillä risteysasemasta tuli myös junien varusteluasema, mikä merkitsi henkilökunnan lisäystä ja veturitarvetta.

Helsingin—Pietarin välille asetettiin aluksi vakinaiseen kulkuun yksi henkilöjunapari ja tarpeen mukaan tavara- ja sotilasjunia. V. 1873 valmistuneet Hangon, v. 1874 Porvoon, v. 1876 Hämeenlinna—Tampereen ja Toijala—Turku radat merkitsivät tuntuvaa liikenteen lisäystä nimenomaan Riihimäellä, joka oli myös näiden uusien ratojen tärkein jakopiste. Vuosisadan päättyessä ja myös Ollerin virka-ajan loppuessa oli rautateiden kokonaispituus jo 2833 km. Radat ulottuivat pohjoisessa Ouluun, Savossa Kotkasta Kuopioon ja Karjalassa Viipurista Joensuuhun. Tavaraa kuljetettiin v. 1900 n. 2,4 miljoonaa tonnia ja matkustajia n. 6 miljoonaa.

HOLMBERGIN AIKA

Riihimäen toinen asemapäällikkö Gustaf Rudolf Holmberg oli syntynyt 4. 8. 1868 Helsingissä. Kirkonkirjoilla Hausjärvellä hän oli 27. 1. 1902 alkaen, toimi Riihimäen asemapäällikkönä vuosina 1901—1930 eli kuolemaansa saakka 29. 4. 1930. Hän on haudattuna Helsingissä.

Kasvava liikenne pyyhkäisi vähitellen tieltään suurella vaivalla aikaansaadun kauniin puistoidyllin, siitä on enää muistuttamassa jokunen jäljelle jäänyt koivu. Asemapäällikön aika ei enää olisikaan riittänyt mihinkään suurempiin puutarhajärjestelyihin, sillä tehtävät rautatieliikenteen hoitamisessa kasvoivat jatkuvasti. Näihin aikoihin suoritettiin rautatiellä jo jonkinlaista kannattavaisuuslaskelmaa, mikä tietenkin lisäsi myös asemapäällikön työmäärää. Tarina kertoo eräästä kannattavaisuuteen liittyvästä tapauksesta. "Ylhäältä" Helsingistä oli tullut käsky, että työvoimaa on vähennettävä. Ja se kävikin aika näppärästi. Asemapäällikkö oli pidemmän aikaa kiinnittänyt huomiota erääseen virkalakkia käyttävään rautatieläiseen, joka aina säännöllisesti seisoskeli aseman "vossikkapysäkillä" (ajuripysäkillä), kun asemapäällikkö tuli virkaan. Kuka tämä rautatieläinen oli ja missä tarkoituksessa hän seisoskeli ajurien luona, ei näin jälkeenpäin muisteta, mutta lähtö taiosta tuli. Nykyisin täällä eläkkeellä olevat rautatieläiset muistavat asemapäällikkö Holmbergin järjestystä vaativaksi mieheksi, esim. tupakoinnista yleisön läsnäollessa ei varoitettu kahta kertaa. Tämä on vain eräs tositapaus. Todettakoon tässä yhteydessä, että ne harvat henkilöt, jotka taisivat ruotsin kieltä, olivat etuoikeutetussa asemassa, mikä ilmeni jossain määrin mm. virkajärjestelyissä. Pelko lähestyä asemapäällikköä esim. työasioissa osoittautui kuitenkin turhaksi. Hyvin sieltä yläkerrasta selviytyi vaikeissakin tapauksissa.

Vuosien 1901—1930 välisenä aikana rataverkosto piteni 4700 kilometriin, liikenneyhteydet saatiin väleille Seinäjoki—Kaskinen, Laurila—Rovaniemi, Tornio—Kaulinranta, Ylivieska—Iisalmi, Jyväskylä—Pieksämäki, Kontiomäki—Joensuu, Värtsilä—Suojoki ja Turku—Uusikaupunki. Vetokalusto kasvoi 300:sta—750:een, vaunusto 9400:sta—23000:een. Tavarankuljetus lisääntyi 2,4 milj. tonnista 9,8 milj. tonniin (ennätysvuosi oli 1927, 11,1 milj. tonnia). Matkustajaliikenteessä tämän ajanjakson ennätysvuotena 1917 oli 33,5 milj. matkustajaa. Henkilökunta oli noussut 26 366:een (v. 1929).

Riihimäen asema v. 1923 tai 1924.

Riihimäki muodostui kaiken tämän lisääntyneen liikenteen yhdeksi tärkeimmäksi keskipisteeksi. Riihimäeltä Pietariin v. 1870 rakennettu rata oli ainoa rautatieyhteys maan itäisen ja läntisen osan välillä vuoteen 1918 saakka, jolloin Jyväskylä—Pieksämäki väli avattiin liikenteelle.

Vuonna 1914 syttynyt maailmansota lisäsi sotatarvikekuljetuksia länsiliittoutuneista maista Venäjälle. Myös matkustajaliikenne kasvoi huomattavasti, sillä Suomi oli tärkeä kauttakulkumaa Venäjältä Tornion kautta länteen. Kaiken tämän liikenteen lisäyksen joutui Riihimäen risteysasema selvittämään. Ratapihaa jouduttiin laajentamaan jatkuvasti, niin että se käsitti jo yli 20 raideparia. Sodanaikainen liikenne vaati myös kaksoisraiteiden rakentamista Riihimäen–Pietarin radan varrella mm. Kouvolan itäpuolelle.

Junien lukumäärän lisääntyessä myös henkilökuntaa jouduttiin lisäämään suhteellisesti enemmän, sillä junien miehitys vaati paljon väkeä. Silloin oli liikenteessä paljon vaunustoa, varsinkin venäläisiä vaunuja, joissa ei ollut paineilmajarrujärjestelmää, näin siitäkin huolimatta, että tämä junaturvallisuuden kannalta tärkein järjestelmä tuli meillä yleiseksi jo v. 1901. Paineilmajarrujärjestelmän puuttuminen junasta merkitsi sitä, että junan joka 6. vaunu täytyi varustaa miehitetyllä (jarrumiehellä) kierrejarrulla. Vielä v. 1922 kulki Riihimäen kautta tällaisia kierrejarruilla varustettuja venäläisistä vaunuista koottuja junia, jotka kuljettivat mm. romurautaa Hankoon.

Edellä selostetun perusteella voidaan todeta, että Riihimäki on ainakin ensimmäisestä maailmansodasta lähtien ollut melkoisen paineen alaisena, minkä rasituksen asemapäällikön lisäksi myöskin kaikki Riihimäen rautatieläiset ovat saaneet kokea. Ratapihalaajennuksista yms. järjestelyistä huolimatta liikenteen hoitaminen tuotti erittäin suuria vaikeuksia, joskin asiakirjat kertovat rautatielaitoksen suoriutuneen kaikesta hyvin.

ARHOSTA NYKYPÄIVIIN

A r h o, Kaarlo Kustaa toimi Riihimäen asemapäällikkönä vuosina 1930—1945. Hän oli syntynyt Luopioisissa 11. 8. 1878, kuoli 10 vuotta eläkkeellä oltuaan v. 1955. Hänet on haudattu Riihimäen kirkkomaahan. Hän oli tullut rautatien palvelukseen v. 1901 ja työskenteli paria lyhyttä poissaoloa lukuunottamatta (Ylistarossa kirjurina v. 1908 ja Kuopiossa asemapäällikkönä 1927—1930) Riihimäellä. Jos asemapäällikön luonteenpiirteistä jotain sanottaisiin, niin Arhon kohdalle sopisi mainiosti maininta "jämeräpartainen ukko". Hän toimi täällä 1920-luvun alkupuoliskolla kuulustelujen suorittajana (virkavirheet, onnettomuudet, rikokset jne.), ja jos sanankin valehteli, niin ei hyvä perinyt, mutta jos puhui totta, niin pahimmistakin tapauksista pääsi joko kokonaan vapaaksi tai vain vähäisellä rangaistuksella. Tämä menetelmä edisti ainakin totuuden sanomista. Ja kun näin tehtiin, niin täytynee myöntää, että jämerän parran alla sykki lämmin sydän. Asemapäällikkö Arho oli musiikkimiehiä, hän kuului YL:ään ja oli Riihimäen sekakuoron parhaita bassoja. Myös silloiseen rautatieläisten — suojeluskunnan soittokuntaan hän suhtautui hyvin myönteisesti.

Asemapäällikkö Arhon virkakautena 1930—1945 rautatien kehitys jatkui edelleen ja liikenne kasvoi. Riihimäelle valmistui uusi asemarakennus v. 1935, joka vieläkin tyydyttää liikenteen vaatimukset. Vuonna 1939 tänne valmistui maamme suurin sähköasetinlaite nykyisin Kauppakadun päähän. Se on ollut erittäin tärkeä laitos junaturvallisuuden kannalta katsottuna ja myöskin taloudelliset puolet huomioituna. Ehkä kaikkein vaikeimmat ajat Riihimäen asemapäälliköitten tehtävissä on tullut Arhon osalle. Talvi- ja kesäsodat melkein peräkkäin vaativat sellaista isänmaan rakkautta ja puolustustahtoa uhkuvaa voimaa, jota asemapäällikkö Arho omasi. Tuskin joku heikompi olisi silloista painetta kestänyt.

K e s k i t a l o, Eero Kustaa oli Riihimäen asemapäällikkönä v. 1946 vain vajaan puolisen vuotta. Hän oli syntynyt Hausjärvellä 5. 10. 1897 ja syntyperäinen riihimäkeläinen. Hän ehti ennen Riihimäen asemapäälliköksi tuloaan kierrellä linjakirjurina ja asemapäällikkönä Helsingissä, Mikkelissä, Rovaniemellä, Vaasassa jne. Monipuolinen ja laaja rautatien kokemus ja osiantuntemus veti hänet täältä korkeampaan virkaan, liikennejakson päälliköksi Turkuun. Lähemmin kanssakäymisessä olleet rautatieläiset sanovat: "Keskitalolla oli erittäin sympaattinen luonne". Keskitalo kuoli Turussa 26. 2. 1954, minne hän on myös haudattuna.

Eino Jalmari T a k k i n e n oli järjestyksessä viides Riihimäen asemapäällikkö, vuosina 1947—1958. Hän oli syntynyt Viipurin mlk:ssa 8. 9. 1894, kuoli 8. 7. 1960 ja on haudattu Riihimäelle.

H. Olsonin maalaus Riihimäen ensimmäisestä asemapäälliköstä A. W. Ölleristä, tämän puolisosta ja taiteilijattaresta resiinamatkalta Istuinkiven sillan luota v. 1864.

Asemapäällikkö Takkinen (fil.maist.) tuli rautatien palvelukseen v. 1913, virkaili kirjurina ja asemapäällikkönä useilla eri asemilla pääasiallisesti Karjalassa ja Savossa. Luonteeltaan maltillisena esimiehenä hän selvitteli toimikautenaan esiintyneet vaikeat tilanteet, joita jokaisen asemapäällikön aikakaudella oli lukemattomia. Asemapäällikkö Takkisella oli eräs huomionarvoinen ominaisuus: hän osasi käyttää henkilökunnan asiantuntemusta hyväksi varsinkin liikenteenhoidollisissa asioissa. Takkinen osallistui paikkakunnalla monenlaisiin harrastuksiin. Hän oli Riihimäen Lions-klubin jäsen ja kuului mm. Riihimäki-Seuran johtokuntaan. Hänen ansiostaan Riihimäen Rautatieläislaulajien toiminta elpyi uudelleen, joten hän on tavallaan nykyisen kuoron perustajajäsen, toimi siinä puheenjohtajana useita vuosia ja osallistui aktiivilaulajana kuoron riveihin esimerkillisellä tavalla.

Tämän 11 vuoden aikana koettiin rautateillä monenlaisia vaiheita, myös vaikeitakin vuosia. Varsinaisista sotakuljetuksista oli päästy, mutta tilalle tulivat suuret ja vaativat sotakorvauskuljetukset. V. 1951 ns. Korean kriisi lisäsi rautatien liikennettä yli läpäisykyvyn, ja yleismaailmallisesta tilanteesta johtuen sama liikenneruuhkautuma työseisauksineen yllätti jälleen vuosina 1955—1956. Riihimäen risteysasema oli edelleen liikenteen keskeisimpiä kohteita. Minkäänlaisia parannuksia ei näinä vuosina liikenteen lisääntymisestä huolimatta saatu Riihimäelle. Seurauksena oilivat liikenteen ruuhkautumat; ja henkilökunnan kohtuuton lisääminenkään (vuoden 1950 loppupuolella Riihimäen aseman väki nousi jo lähes 500:aan) ei paljoakaan auttanut tilannetta.

Eino Oskari R e k o l a oli Riihimäen asemapäällikkönä vuosina 1959—1969. Hän on syntynyt Akaassa 7. 4. 1902, tullut rautatien palvelukseen alokkaaksi Riihimäen asemalle v. 1922. Hän on saanut laajimman mahdollisen käytännön koulutuksen rautatielaitoksen liikenneosastolla kaikissa toimissa ja viroissa alokkaasta aina liikennejakson päällikön viransijaisuuteen saakka. Eläkkeelle 47 vuoden palveluksen jälkeen 7. 4. 1969.

Tämän 10 vuoden ajanjaksona Riihimäen juna- ja tavaraliikenne on tavoittanut tähänastiset ennätyslukemat, mm. v. 1960 maaliskuussa Riihimäen kautta kulki yli 61 000 tavaravaunua, joista vaihtotyötä vaativia 49 474 vaunua. Saapuvien tavarajunien luku nousi parhaina päivinä yli 60:n. V. 1962 matkustajia kuljettavien junien määrä käsitti 78 (lauant. 80) lähtevää junaa. V. 1960 Riihimäelle valmistui uusi järjestelyratapiha, josta nyt viime vuosien aikana on tullut teknillisesti maamme ajanmukaisin sähköistettyine vaihteineen ja kiskojarrulaitteineen. Lisäksi äskettäin saatiin käyttöön maamme suurin ja uudenaikaisin sähköasetinlaite (tornirakennus Patastenmäen sillan luona), josta hoidetaan laskumäen aluetta lukuunottamatta koko Riihimäen junaliikenne. Samanaikaisesti poistettiin idän- ja pohjoisen suunnan yksiraiteiset osuudet "pullonkaulat", joten Riihimäen risteysaseman pitäisi selviytyä huomattavasti nykyistä suuremmasta junaliikenteestä ilman ruuhkautumia.

Taisto Ilmari H a n n u s on nykyinen Riihimäen asemapäällikkö 7. 4. 1969 alkaen. Hän on syntynyt Kurkijoella 27. 2. 1911 ja tullut rautatien palvelukseen 1. 10. 1934, toiminut junanlähettäjänä useilla eri asemilla, vaununjakajana liikennejaksossa, päävaununjakajana rautatiehallituksen liikenneosastolla ja liikennetarkastajana mm. rautatiehallituksen sotilastoimistossa ennen Riihimäelle siirtymistään.

LIISA AMPIO:

KEINULLA JA LIIRUMISSA

(Riihimäkeläisnuorten huvituksia entisaikana)

Entisajankin nuoret kaipasivat arkisen raadannan päätteeksi hilpeätä yhdessäoloa. Niinpä mentiin keinulle tai liirumiin. Vuosisadan vaihteessa taisi Riihimäellä joka kylässä olla oma keinu, jolle sen kulman nuoret kokoontuivat. Kaikki keinut eivät olleet yhtä suosittuja, vaan joskus kuljettiin pitkiäkin matkoja, jotta päästäisiin sillä hetkellä suosiossa olevalle paikalle. Keinu oli tavallisesti poikain tai jonkun lähiseudun talon isäntäväen tekemä. Istuimena olivat neliön muotoon asetetut sahatut laudat, joiden nurkista ja mahdollisesti keskeltä lähtevät aisat eli armit liittivät sen kahden puun tai tolpan väliin asetettuun akseliparruun. Lisänä oli tukipuita ja kiviä, jotta keinu kestäisi rajut ympärimenotkin.

Herajoella oli vuosisadan vaihteessa jonkin aikaa tällainen keinu pienellä aholla lähellä Lähdekorven torppaa. (Nykyisin niillä main on Havin tehdas.) Sinne kylän nuoriso jota oli parisenkymmentä henkeä, kaikki palkollisia, kokoontui pyhäisin. Suurella joukolla sinne mentiin ja matkalla rallatettiin, vaikkapa näin:

Sinua olen ajatellut,
ah jos sinut saisin.
Ah, jos sinut nätti poika
iäks omistaisin.

Sinä olet armahani,
eikä mieli muutu.
Sinä olet kukkiva
kuin ryytimaassa ruusu.

Joskus pojat saattoisat jo istuskella keinulla tyttöjä odottelemassa ja kajauttaa vastaan:

Tulkaa te likat keinulle
ja tuoka te keinun rasvaa,
ettei ne muijat kuulisi
noita keinun narinoita.

Kitinöitä ja vinkunoita muijat eivät kuulleet, kun akselia voideltiin tervalla ja vaseliinilla, mutta iloinen laulu kiiri kauas. Joskus lauloivat heleäääniset tytöt yksin, usein sekä tytöt että pojat yhdessä. Tytöt huusivat ja kiljuivat, kun pojat keinuivat ympäri tai keinuttivat tyttöjä niin kovaa, että helmat hulmahtelivat ja letit heilahtelivat. Tämä keinu ei saanut olla paikoillaan kauan, sillä isännät hävittivät sen, joko melusta hurjistuneina tai poikien tupakointia peläten.

Jussilan ja Kivistön torppien vieressä (nykyisen lasitehtaan lähettyvillä) oli mäen kupeessa Jussilan keinu. Lasitehtaan perustamisen jälkeen siellä kävi myös lasitehtaalaisia. Täälläkin laulettiin, esimerkiksi näin:

Otan eron sinusta,
kun et sä huoli minusta.
Täytyy ottaa uusi
ja oikein aika suuri
sun fralijalilallallei, sun fralijalilallallei.

Tytöt istuivat, pojat seisoivat vauhtia antaen, sillä

Eikä se keinu keinukaan
ilman soutamati,
eikä se kulta tänne tule
ilman noutamati.

Ainut tappelunnujakka, josta kuulin kerrottavan, liittyy Jussilan keinuun. Täällä oli rähinöitä ja riitaa haastava suutari, jolla oli jalkaproteesi, mistä nimi Potka-Eero. Jollain keinumatkalla päättivät Tervakoskelta päin olevat pojat antaa Potka-Eerolle selkään ja hyökkäsivät hänen kimppuunsa. Jälkeenpäin Eero kertoi tappelustaan: "Hyvin pärjäsin alkuun, kyllä ne sai selkäänsä, kun proteesilla potkin. Mutta kun pultit ja mutterit irtosi, rupesin häviimään".

Sipusaaren ja Uramon välillä oli kaunis koivikkoinen aho, jolla oli 4-aisainen keinu, ja Uramon ja Päivölän välissä 2-aisainen. Mieluummin mentiin kuitenkin Punkan tien vieressä olevalle Pitkästen keinulle, joka oli suurempi kuin Uramon keinu ja keräsi enemmän väkeä. Pitkää matkaa lyhennettiin oikaisemalla metsien ja niittyjen halki. Joskus sai laitumellaan vihaisesti mylvivä sonni keinulle menijät pinkaisemaan ripeästi metsikön läpi ja aidan yli. Ainoa kuulemani onnettomuus tapahtui tällä keinulla. Täälläkin oli hyväpäisiä poikia, jotka keinuivat ympäri. Silloin yksi poika putosi ja lensi keinun alitse kauas aholle, mutta kömpi heti vahingoittumattomana jaloilleen, painoi lippalakin päähänsä ja tuli uudelleen keinuun. Tällä keinulla oli tytöillä yllä koulussa tehtyjä kansallispukuja, varsinkin Tampereen puku oli suosittu.

"PIIRILEIKKI ALJETTIIN"

Kaikkien keinujen ympärillä ei mahtunut menemaan piirileikkiä, joten syntyivät piirileikkipaikat eli liirumit. Suosittu liirumipaikka oli Rajalan mailla Kirveskallion lähettyvillä. Kovettunut ja nurmettunut entinen perunamaa olikin hyvä paikka pyörähdellä. Itse rallatettiin tahti:

Piirileikki aljettiin
heti muistui mieleen,
missä kohdassa piirin syrjässä
oma armas lienee.

Joskus joku sakista osasi soittaa, silloin tahditti tanssijoiden askelia "hiirenvinguttajan" huuliharppu, haitari, mandoliini tai viulu. Piiritanssin lomassa leikittiin erilaisia juoksu- ja hyppelyleikkejä, esimerkiksi "Viimeinen pari uunista ulos" ja "Matkustamme kaikki Helsinkiin", jossa tanssivan jonon perään käytiin kumartamassa uusi tanssija. Joskus vietettiin nimipäiviä tai juhlittiin muuten vain, tarjottiin limonaatia ja tippaleipiä tai mehua.

Hyppään tanssaan tavallisen taajaan
jestanpoo, kun on lystiä,
Älä sinne me, tule tänne vaan
minun kanssani tanssaamaan.

laulettiin Piikinmäessä, jossa oli kaunis liirumipaikka Vantaan rannalla — siihen aikaan se oli leveämpi ja kauniimpikin kuin nykyisin. Varsinkin laulettaessa "Onpa neidolla lupa laulaa, kun tanssihin käy", päättivät pojat, että käyvät koppaamassa aina saman tytön piirin keskelle. Lopulta tyttöparka oli aivan lääpällään paljosta tanssimisesta.

Herajoen nuorilla oli oma liirumipaikkansa, he menivät "santakuopan katolle". Täällä oli tasainen, hiekkainen maa mennä piirileikkiä. Päivän askaret alkoivat aamulla ennen viittä ja kestivät iltakahdeksaan asti, mutta santakuopan katolla kipaistiin arkisinkin. Isäntäväki holhosi nuoria apulaisiaan eikä olisi mielellään päästänyt näitä illalla ulos, mutta kun mieli paloi tovereiden luo, ei ennättänyt aina edes esiliinaa pois heittää. Santakuopan katolla pyörittiin piirileikkiä niin uutterasti, että santa hankasi kengänpohjat puhki päkiän kohdalta. Täällä leikittiin myös erilaisia panttinlunastusleikkejä; lunastaja saattoi joutua kuljettamaan tulitikkua suusta suuhun tai halaamaan jotakuta. Yhdessäolo oli niin hauskaa, että aurinko saattoi jo nousta, kun kotiin lähdettiin.

Edellisten lisäksi tanssittiin ladoissa ja makasiineissa, riihissä ja torpissa: Riihimäelle nimen antanut, arvattavasti v. 1899 palanut riihi oli suosittu iltamien ja arpajaisten pitopaikka. Riihiaukealla oli joskus karusellikin. Kilinkulmaiset saivat tanssia Juppalan torpassa, herajokelaiset ottivat teljät pois Parman makasiinista ja tanssivat siellä. Palokunnan talolla alettiin pitää iltamia sen valmistuttua vuonna 1895. Näissä isommissa tansseissa oli jonkinlaista juopaa herrasväen piikojen ja maalaistalojen piikojen välillä. Jälkimmäiset näet haisivat lehmille, mutta nappasivat silti komeimmat pojat. Näissä tansseissa käytettiin joskus naisellista viekkauttakin: kun tohlo renkipoika pyysi tanssiin, tyttö meni, pyörähti muutaman kerran, sanoi sitten, että hameen hakanen tai nutun nappi aukesi, ja poistui syrjään. Jos tyttö nakkasi niskojaan eikä mennyt tanssiin, poika toi 25-pennisen ja sanoi: "Saat piikin". Koko Riihimäen yhteinen juhla oli vappupäivänä, kun palokunta marssi formuissaan Istuinkiven sillalle ja soitteli siellä. Sillalla tanssittiin piiritansseja, pistettiinpä joskus polkaksikin. Vieressä oli puffetti, josta sai limunaatia ja viidellä pennillä ison korvapuustin.

Piirilauluja oli paljon. Olen yllä maininnut vain muutamia, itselleni vieraita lauluja. Tuttuja ja vieläkin laulettuja ovat esim.

Kaurapellon pientarella
kasvoi kaunis kukka
sinisilmä, punaposki,
kullan keltatukka

jota laulettiin sanoja toistellen, ja Ei ole leskeä ollenkaan, josta on useita versioita. Useat laulut olivat nelisäkeisiä ja loppusoinnullisia. Niihin oli helppo keksiä uusia säkeistöjä, aina oli joukossa joku sanaseppo, joka tekaisi uusia värssyjä ja merkityksettömiä täytesanoja ja rallatuksia väliin vei, sun fralijalilallallei! Kun paikkakunnalle tuli uusia ihmisiä, nämä toivat tullessaan uusia lauluja. Silloin keräännyttiin yhteen säveltä tapailemaan ja sanoja hapuilemaan, ja seuraavana liirumi-iltana raikui kentällä uusi laulu. Tuntuu siltä, että ennen laulettiin aina, rallatettiin mallassaunalla, pyykillä ja muissa askareissa, keinulla, liirumiin mentäessä ja liirumissa. Kotimatkalla ei juuri laulettu: toiset tulivat heila kainalossa, sakissa tulijat pohtivat, kuka ketäkin oli piiriin hakenut ja millaista oli ollut.

Edellisten lisäksi oli keinuja vielä Juppalassa, Hämeenkadun ja Kauppakadun risteyksen lähellä entisen Malleniuksen luona, Erkylässä, Vantaalla, Suokorven mäessä, Sammaltehtaan mäessä ja Arolammilla. Nuoret kävivät keinulla vielä tämän vuosisadan parilla ensimmäisellä vuosikymmenellä, liirumissa vielä 1920-luvulla. Sitten alkoivat nuorison suosion voittaa elokuvat, iltamat ja tanssilavat. Vain koululaisjoukko saattoi kotimatkallaan pistäytyä keinussa, iltaisin keinumäellä oli hiljaista. Vähitellen keinut lahosivat ja liirumipaikat nurmettuivat, vaikka "siellä oli aina niin hauskaa, kaikki oli kuin yhteistä suurta perhettä, kyllä siellä oli sitten mukavaa".

LAURI PALVA:

RIIHIMÄEN SEURAKUNNAN PAPISTO VUOSINA 1922–1970

Kristillisen seurakunnan perusjärjestykseen kuuluu papin virka sakramenttien hoitoa, sananjulistusta ja seurakunnan hallintoa varten. Kirkkoherran tehtäviin kuuluu seurakuntatyön yleinen johto hengellisen elämän kentästä rakennustoimintaan ja väestörekisterin pitoon saakka. Kappalaisen tehtävät ovat lähinnä suoranaisesti hengelliseen hoitoon liittyviä. Ylimääräisen papiston tehtävien jako riippuu erityisten työalojen tarpeesta. Suuressa seurakunnassa tarvitaan apulaiskirkkoherraa vastaavaa pappia, joka on tavallisesti I virallinen apulainen. Lisäksi tarvitaan nuoriso-, diakonia-, sairaala-, perheneuvonta- ym. toiminnan eri aloja vastaavia erityisvirkoja.

Kun Riihimäen seurakunta 1. 1. 1922 aloitti itsenäisenä seurakuntana toimintansa, se lähti liikkeelle yhdellä papinviralla. Määrättiin, että väkiluvun noustessa tiettyyn lukuun seurakuntaan on perustettava virallisen apulaisen virka. Seurakunnan 49-vuotisella taipaleella on vakinaisessa papistossa tapahtunut hyvin vähän muutoksia. Kirkkoherra ja kappalainen ovat kumpikin vasta toinen mies virassaan. Ylimääräisessä papistossa on sen sijaan tapahtunut luonnollisesti enemmän vaihtelua. Seuraavassa esitellään Riihimäen seurakunnan papistoa seurakunnan perustamisesta lähtien tähän asti.

KIRKKOHERRAT

Riihimäen seurakunnan perustamisvaiheet olivat hyvin pitkälliset ja omaan seurakuntaan kohdistuvat odotukset erittäin suuret. Oli näin ollen hyvin merkittävää, millainen mies tuli aloittamaan seurakuntaelämän. Piispa Jaakko Gummerus kiinnitti ensimmäisenä piispoistamme huomion uusien teollisuusseutujen kirkollisen elämän hoitamiseen. Kalvolan nuoren vt. kirkkoherran katsoi piispa soveliaaksi aloittamaan uuden seurakunnan toiminnan.

Wiljo-Kustaa Kuuliala, s. 20. 4. 1891 Pälkäneellä, sai määräyksen Riihimäen kirkkoherran viran väliaikaiseksi hoitajaksi. Näin 30-vuotias mies, jolla oli perusteelliset opinnot ja kolmisen vuotta seurakuntatyökokemusta takanaan ryhtyi hoitamaan virkaa. Suurella äänten enemmistöllä hänet valittiin vakinaiseksi. Riihimäen kirkkoherran virkaan hän astui v. 1923. Hän hoiti virkaa yhtämittaisesti eläkkeelle siirtymiseensä saakka v. 1954. Viimeiset elinvuotensa Kuuliala vietti Riihimäellä keräten kirkollista muistitietoa, kunnes kuolema saapui 28. 11. 1958 päästäen uskollisen uurastajan lepoon.

W.-K. Kuuliala tuli ylioppilaaksi v. 1910, suoritti filosofian kandidaatin tutkinnon v. 1914, teologian kandidaatintutkinnon v. 1919, teol. lisensiaatin-

tutkinnon v. 1932, samana vuonna hän väitteli teologian tohtoriksi, vihittiin papiksi Porvoossa 11. 6. 1919. Ylimääräisenä pappina hän toimi Raumalla, Iitissä, Orivedellä, Kalvolassa, Sääksmäellä ja Riihimäellä. Laajempaa kokemusta kirkkomme kenttään hän sai Suomen Nuorten Kristillisen Liiton matkasihteerinä vuosina 1919—1920. Kuuliala oli Tampereen tuomiokapitulin asessorina vuosina 1939–1946, Lohjan rovastikunnan lääninrovastina vuosina 1940–1949 ja kirkolliskokouksen jäsenenä v. 1933. Yheiskunnallisiin harrastuksiin hän osallistui kansanedustajana vuosina 1927—33, Riihimäen kauppalanvaltuuston jäsenenä, kansakoululautakunnan ja kansakoulujen johtokunnan puheenjohtajana, kirjaston johtokunnan jäsenenä ja lyseon vanhempainneuvoston puheenjohtajana.

Huomioon ottaen kasvavan seurakunnan hoidon ja monet luottamustehtävät oli Kuulialan kirjallinen tuotanto varsin mittava. Väitöskirjana ilmestyi "Turun romantikkojen suhde uskonnollisiin kysymyksiin" v. 1931. Kahden vuoden kuluttua ilmestyi kirja A. W. Ingmanista. "Hämäläisiä talonpoikia ja kirkonisäntiä" näki päivänvalon v. 1935, "Raamatullisia aiheita kalevalaisella runomitalla" v. 1936, "Vanhoilta kirkoilta ja kirkkoteiltä" v. 1939 ja samana vuonna "Toimellinen talonpoika", "Kun talonpojasta tuli pappi" v. 1943, samana vuonna "Kellot temppelin", "Neljännesvuosisata seurakuntatyötä Riihimäellä" v. 1946, "Sikojärven Sireenit" v. 1946, "Kalvolan vaiheita" v. 1948, "Vanhaa Pälkänettä" v. 1949 ja vielä kuoleman jälkeen muistiinpanoihin perustuva teos.

Tohtori Kuulialan toiminnassa seurakuntapappina oli keskeisellä paikalla sananjulistus. Yhtä hyvin saarnat kuin muutkin esitykset hän valmisti huolellisesti kirjoittamalla viimeistellysti jokaisen ajatuksen ja lukemalla ulkoa jokaisen kirjoittamansa tekstin. Sanonta oli kuvarikasta ja puolittain runon tapaista, helkkyvää, hersyvää, vaikka se olikin ankaran hiljaisen ponnistuksen takana. Toinen merkittävä panos oli Kuulialan alttaripalveluksen ja kirkollisten toimitusten arvostaminen. "Alttarilla on aina juhlaa", hän lausui usein, kun tulimme jumalanpalveluksen päätyttyä sakastiin. Kirkkoherrana Kuuliala arvosti nuorempien pappien työtä ja antoi työnjaossa kullekin omalla työsarallaan mahdollisimman suuren vapauden hoitaa itsenäisesti omaa sarkaansa. Tohtori Kuuliala oli ihmisenä sydämellinen, iloinen, valoisa, perinteistä kiinni pitävä, mutta alati uuteen sopeutuva oman aikansa esikuvallinen seurakunnan paimen, joka jätti hyvän jäljen Riihimäen seurakunnan kehitykseen.

Kun W.-K. Kuulialan jälkeen Riihimäen kirkkoherran virka julistettiin haettavaksi, ilmestyi siihen hakijoita kolmesta vieraasta hiippakunnasta. Toisen vaalisijan sai Riihimäen kappalainen Lauri Palva, joka erittäin vilkkaassa vaalissa — äänestysprosentti 30 — sai omalta seurakunnaltaan vakuuttavan kutsun seurakunnan esimieheksi käytyään sitä ennen Riihimäellä läpi koko virka-asteikon, viimeksi vt. kirkkoherrana 1. 11. 1954—1. 11. 1955, jolloin astui vakinaiseen virkaan.

Lauri Ilmari P a l v a, s. 2. 2. 1905 Hausjärvellä, tuli ylioppilaaksi v. 1926, suoritti teologisen erotutkinnon v. 1930 ja vihittiin papiksi 3. 3. 1930. Hän on palvellut koko ikänsä Tampereen hiippakunnassa vain neljässä seurakunnassa. Suoritti pastoraalitutkinnon v. 1933, auskultointi Normaalilyseossa v. 1949. Asevelvollisuuden suorittamisen jälkeen Palva on ollut vt. kirkkoherrana Etelä-Pirkkalassa vuosina 1931—1933, kuukauden Aitolahden kirkkoherran apulaisena v. 1933, Porvoon suomalaisen seurakunnan virallisena apulaisena vuosina 1933–1936, Riihimäen virallisena apulaisena vuosina 1936–1952, kappalaisena vuosina 1952—1955 ja kirkkoherrana alkaen 1. 11. 1955 vakinaisena eläkkeelle siirtymiseen saakka 1. 10. 1970. Lohjan rovastikunnan vt. lääninrovasti vuosina 1958–1959, Janakkalan rovastikunnan lääninrovasti 1959—1. 10. 1970. Kirkolliskokouksen jäsen 1963, 1965, 1968. Hiippakuntakokouksen jäsen. Opettajana Porvoon yhteislyseossa, Porvoon tyttölukiossa, Riihimäen yhteislyseossa, lyseossa, tyttölyseossa, kansakoulussa, kansalaisopistossa; luennoinut erityisesti poikatyöstä monilla kursseilla. Riihimäen varuskunnan ja vankilan pastorina olo. Porvoon suomalaisen seurakunnan kirkkovaltuuston jäsen vuosina 1935—1936, Suomen kirkon diakoniatoimikunnan jäsen, laajennetun piispainkokouksen asettaman väestörekisteriasioita koskevien toimikunnan puheenjohtaja. Poikien Keskuksen hallituksen jäsen, Partaharjun rakennustoimikunnan puheenjohtaja, Sinisten Partiopoikien liittohallituksen jäsen, Salpausselän Partiopoikapiirin hallituksen jäsen, hengellisen toiminnan johtaja, piirijohtaja, Hirviveikkojen lippukunnanjoh-

Kirkkoherra W.-K. Kuuliala

taja, Riihimäen Diakoniayhdistyksen ja Lähetysyhdistyksen puheenjohtaja, Kotokartanosäätiön hallituksen varapuheenjohtaja, Etelä-Hämeen Res. Ups. Piirin hengellisen toiminnan johtaja, Porvoon pappilanmäen kansakoulun kannatustyhdistyksen ja koulun johtokunnan puheenjohtaja ja koulun taloudenhoitaja. Riihimäen kauppalanvaltuuston jäsen, Riihimäen kansakoululautakunnan ja johtokunnan jäsen, nuorisotyölautakunnan sihteeri. Presidentin valitsijamies. Julkaisutoiminta on keskittynyt poikatyön saralle. Useissa kokoomateoksissa esityksiä Raamatun opettamisesta pojille. Raamattutuntisaarnoja "Kuninkaan pikalähetti", Pojista Suurin", "Valon tuojia", "Joka poikaan" suuri määrä kirjoituksia.

KAPPALAISET

Vuonna 1952 perustettuun kappalaisen virkaan tuli ainoana hakijana oman seurakunnan virallinen apulainen Lauri Palva, joka palveli siinä virassa lokakuun loppuun v. 1955 ja samalla vt. kirkkoherrana yhden vuoden ajan.

Kappalaisen viran tultua avoimeksi äänesti seurakunta kolmesta ehdolla olleesta hakijasta Halsuan kirkkaherran Antti Viliam Pekkosen hoitamaan virkaa.

Antti William P e k k o n e n, s. 11. 9. 1912 Jääskessä, tuli ylioppilaaksi v. 1932, teologinen erotutkinto v. 1935, vihitty papiksi Viipurissa 12. 6. 1935, pastoraalitutkinto v. 1936, auskultointi v. 1946—1947, kasvatusopin tutkinto v. 1950. Papinvirkoja Pekkonen on hoitanut ylimääräisenä Ruokolahdella, Rautjärvellä, Suursaaressa, Valkjärvellä, Haapasaaressa, Tytärsaaressa, Lavansaaressa, Jääskessä, Vahvialassa ja Iitissä sekä vakinaisissa viroissa Halsuan kirkkoherrana vuosina 1952—1955 ja Riihimäen kappalaisena alkaen vuodesta 1956. Riihimäen tyttölyseon uskonnonopettajana hän on ollut vuosina 1958–1961, keskusvankilan pastorina v. 1959. Ulkosaarelaisten vapaaehtoisten avustustoimikuntien henkisen huollon johtajana v. 1940. Pyhänmaan Kävijät hallituksen jäsen. Matkoja Kreikkaan, Egyptiin, Jordaniaan, Syyriaan, Libanoniin, Vähäaasiaan vv. 1954, 1955, 1957, Roomaan v. 1956. Kappalainen Pekkonen on erikoistunut miestyöhön ja vanhusten luona käynteihin.

YLIMÄÄRÄINEN PAPISTO

Riihimäen seurakunnan ensimmäiseksi viralliseksi apulaiseksi maarasi tuomiokapituli pastori Jussi S i n n e m ä e n, s. 25. 1. 1895, vihitty papiksi Turussa 7. 4. 1924. Ennen Riihimäelle tuloaan v. 1928 Sinnemäki oli palvellut seurakuntapappina Laihialla, Peräseinäjoella ja Nurmijärvellä. Riihimäeltä hänet kutsuttiin v. 1930 Helsingin diakonissalaitoksen pastoriksi, sieltä v. 1944 Lapuan kirkkoherraksi. Tästä virasta hän siirtyi sairauden murtamana eläkkeelle v. 1953. Kuolema saapui 11. 7. 1958. Riihimäellä Sinnemäki muistetaan ystävällisenä ja nöyränä ihmisenä, syvällisenä sananjulistajana ja hyvänä messupappina. Kirjailijana Sinnemäki oli sangen tuottelias. Hän kosketteli tuotannossaan pääasiassa herännäisyyttä ja diakoniaa.

Seuraavan virkamääräyksen Sinnemäen jälkeen sai pastori, fil. maist. Lennart Bernhard P i n o m a a (v:een 1935 Gulin), s. 13. 4. 1901, vihitty papiksi 27. 10. 1927 Tampereella. Ennen Riihimäelle tuloaan Pinomaa oli pappina Somerniemellä ja Tyrvännössä, palveli täällä vuosina 1930—1932. 1. 1. 1933 hän ryhtyi hoitamaan vasta perustetun Porvoon suomalaisen seurakunnan kirkkoherranvirkaa väliaikaisena saaden saman vuoden kesäkuussa työtoverikseen jo aikaisemmin mainitun Lauri Palvan. Keväällä v. 1934 Pinomaa muutti muutamaksi kuukaudeksi Heinolaan siirtyen sieltä Käpy-

lään viralliseksi apulaiseksi vuosiksi 1934–1948. Viimeksi mainittuna vuonna hänet kutsuttiin Helsingin Yliopiston systemaattisen teologian henkilökohtaiseksi professoriksi, jota virkaa hän hoiti eläkkeelle siirtymiseensä saakka v 1968. Professori Pinomaassa yhtyy poikkeuksellisella tavalla nuoresta pitäen käytännöllinen seurakuntapappi ja perusteellinen tiedemies. Riihimäen seurakunta muistaa "pastori Gulinin" iloisena, musikaalisena, palvelevana nuorena pappina, joka moottoripyörällään huristi muutamien mielestä liiankin uskaliaasti.

Pinomaan jälkeen sai virallisen apulaisen tehtävät pastori Niilo Oskari H a k a l e h t o, s. 5. 12. 1904, vihitty papiksi 5. 6. 1929 Tampereella. Hiippakunta-apulaisena Hakalehto sai kulkea monet seurakunnat missä milloinkin kipeimmin apua tarvittiin. Niinpä hän ennen Riihimäelle tuloaan oli 3 ½ vuoden aikana Toivakassa, Kuhmalahdella, Jyväskylässä, Myrskylässä, Kinnulassa, Askolassa ja Jyväskylän maaseurakunnassa hankkien täten monipuolisen kokemuksen erilaisten seurakuntien toimintaan. Riihimäelle 1. 1. 1930 tultuaan Hakalehto joutui jatkamaan aloiterikkaan Pinomaan alulle panemia uusia työmuotoja erityisesti nuoren seurakunnan hyväksi. Hakalehto muutti 1. 5. 1936 Pälkäneen kappalaiseksi ja siirtyi v. 1946 saman seurakunnan kirkkoherraksi. Kangasalan rovastikunnan lääninrovastiksi hänet nimitettiin v. 1958. Kumpaisestakin virasta hän erosi tänä vuonna siirtyen eläkkeelle. Hakalehtoa muistellaan Riihimäellä ahkerana työntekijänä, mielellään kuultuna saarnamiehenä ja herttaisena ystävänä.

Virallisten apulaisten sarjassa neljäntenä seurasi pastori Lauri Ilmari P a l v a, joka juuttui kiini seurakuntaan koko virkaiäkseen.

Talvisodan aikana oli Palvan ollessa rintamapalveluksessa kirkkoherran apulaisena muutamia kuukausi pastori Esko H a a p a, s. 21. 10. 1914, vihitty papiksi 18. 1. 1940 Tampereella, nykyisin Helsingin Yliopiston apulaisprofessori.

Kesällä v. 1940 piispa Aleksi Lehtonen suunnitteli laajasuuntaista kirkollista toimintaa talvisodan rintamamiesten hyväksi. Piispa kutsui tätä työtä suunnittelemaan ja aloittamaan Riihimäeltä pastori Lauri Palvan, joka loi hiippakunnallisen rintamamiestoiminnan organisation kiertäen 3 kk:n ajan 1. 9.—30. 11. 1940 koko hiippakunnan alueella. Tänä aikana oli Riihimäellä Palvan sijaisena pastori Pentti M u r t o, s. 23. 3. 1915, vihitty papiksi 18. 1. 1940 yhdessä Esko Haavan kanssa Tampereella. Pentti Murto tunnetaan ennen kaikkea evankelistana, jonka pasuuna soi aina Kanadaan saakka. Nykyisin hän on Nokian kappalaisena.

Sotien jälkeisen voimakkaan väkiluvun kasvun johdosta Riihimäen seurakuntaan perustettiin v. 1948 alkavaksi määrätty nuorisopastorin virka, jonka ensimmäiseksi hoitajaksi tuomiokopituli määräsi pastori Ilari Kustaa K u u l i a l a n, s. 10. 10. 1920, vihitty papiksi 8. 6. 1948 Tampereella. Ilari Kuuliala palveli Riihimäellä kahteen otteeseen, vuosina 1948—50 ja vuosina 1954—55. Täältä hän siirtyi Kauhajoelle koulumieheksi ja on nykyisin sukunsa vanhan seurakunnan Sääksmäen kirkkoherrana.

Ilari Kuulialan jälkiä seuraamaan tuli hänen serkkunsa pastori Harry Otto Aadolf L e i w o, s. 9. 4. 1911, vihitty papiksi 4. 5. 1943 Turussa. Kun Leiwo v. 1950 saapui Riihimäelle, oli hän ehtinyt palvella jo viidessä seurakunnassa. Riihimäeltä hän siirtyi v. 1955 Kuhmoisten kappalaiseksei ja tuli v. 1962 saman seurakunnan kirkkoherraksi, jota virkaa hoiti kuolemaansa saakka. Viiden vuoden ajan Leiwo työskenteli Riihimäellä hiljaisena nuorison ystävänä, joka erityisesti musiikin lahjoillaan rikastutti seurakuntaelämää.

Leiwon jälkeen määrättiin Riihimäelle nykyinen Hollolan kirkkoherra Tuomo L u m m e, joka kuitenkin jo ennen Riihimäelle muuttoaan sai määräyksen Keravalle. Melkein samoin kävi pastori Seppo P o s t i l l e, joka pappispulan tähden sai olla Riihimäellä vain puolitoista kuukautta kesällä v. 1955. Samana vuonna saatiin pysyvämpi mies elokuussa Lontoosta, jolloin pastori Erkki Paavo S o v i j ä r v i, s. 18. 5. 1913 siirtyi Riihimäelle. Hänet on vihitty papiksi 18. 6. 1941 Turussa. Hän hoiti nuorisopastorin virkaa vuoteen 1961, jolloin siirtyi Suonenjoen kirkkoherraksi ja sieltä edelleen v. 1970 Helsingin pitäjän kirkkoherraksi. Sovijärven anti oli ennen kaikkea mainion musiikkimiehen ja eloisan puhujan.

V. 1960 saatiin seurakuntaan neljäs pappi papiston apulaiseksi. Vuoden alusta lähtien määrättiin virkaan pastori Aaro Juhani H u r s k a i n e n, s 15. 10. 1934, vihitty papiksi 8. 1. 1959 Tampereella. Hän siirtyi täältä v 1962 Lammin kappalaiseksi ja sieltä edelleen Luopioisten kirkkoherraksi.

Vuonna 1961 Sovijärven siirryttyä Suonenjoen kirkkoherraksi sai Riihimäen ensimmäisen papiston apulaisen viran haltuunsa past. Raimo V i r e k u n n a s, s. 9. 9. 1932, ylioppilas 1953, teol. kand. 1959, vihitty papiksi 4. 6. 1959 Tampereella. Pientä kautta Ylöjärven kappalaisena lukuunottamatta Virekunnas on palvellut koko ikänsä Janakkalan rovastikunnan seurakunnissa. Riihimäellä hän hoitaa nyt I virallisen apulaisen virkaa, mikä virka käytännössä merkitsee apulaiskirkkoherran tehtävien hoitamista. Näissä tehtävissä hän on saanut perusteellisen koulutuksen suuren seurakunnan koko toimintakenttään ja aivan erikoisesti seurakunnan hallinnollisiin kysymyksiin.

Hurskaisen siirryttyä Lammille kutsuttiin Riihimäen nuorisopastoriksi synnynnäinen riihimäkeläinen pastori Kalevi Jalmari H e i n o n e n, s. 20. 9. 1934, ylioppilas v. 1956, teol. kand. v. 1962, vihittiin papiksi 7. 6. 1962. Aluksi hän sai 3 kuukaudeksi määräyksen Tampereen tuomiokirkkoseurakuntaan ja sitten syyskuun alusta Riihimäelle nuorisopastoriksi. Täältä antoisa saarnamies ja nöyrähenkinen nuorison ystävä siirtyi Hausjärven kappalaiseksi 1. 1. 1966. Hausjärven kirkkoherraksi hänet valittiin 31. 8. 1970.

Kalevi Heinosen jälkeen jättämä virka oli pappispulan tähden täyttämättä puoli vuotta, kunnes siihen sai määräyksen pastori Martti Juha Antero P i h k a l a, s. 1. 1. 1942, ylioppilas v. 1961, teol. kand. v. 1966, vihittiin papiksi 5. 1. 1967 ja määrättiin ensimmäiseen virkaansa Riihimäelle, jossa edelleen ahkeroi päätyönään nuoriso.

Jatkuvasti kehittyvä Riihimäki kasvaa luonnollisesti myös erilaisten palvelulaitosten osalta. Niinpä sairaalalaitoksemme on tänä vuonna kokenut valtavan laajentumisen, josta johtuen sairaalasielunhoidon tarve on ratkaisevasti lisääntynyt. Seurakunnan hallinto käsitti tilanteen ja perusti 1. 1. 1970 alkavaksi seurakuntaan sairaalapastorin viran, jonka haltija samalla on vastavalmistuneen Sipusaaren seurakuntakodin isäntänä. Tehtävään tuomiokapituli määräsi pastori Raimo Kalevi N i s o s e n, s. 22. 9. 1943, ylioppilas v. 1963, teol. kand. v. 1969, vihittiin papiksi 6. 1. 1970 Tampereella. Raimo Nisonen tunnetaan laulavana evankelistana, joka on perehtynyt uudenaikaisimpiin sielunhoitotyön menetelmiin.

Kuten edellä olevasta on käynyt ilmi, Riihimäen seurakunnassa vakinaiset papit ovat olleet pitkään palvelleita, kun taas ylimääräinen papisto on luonnollisesti vaihtunut ja Riihimäen seurakunta on saanut olla monen kirkkomme eturivin miesten koulutusseurakuntana.

Riihimäen kirkko siinä asussa, millaiseksi se v. 1905 valmistui.

KALEVI VÄYRYNEN

RIIHIMÄEN ASEMAKAAVAN KEHITYKSESTÄ

Riihimäen asutuksen kehitys liittyy erottamattomana maamme rautatielaitoksen historiaan. Tiettävästi paikkakunta sai ensimmäiset asukkaansa vuoden 1785 tienoilla. Helsinki—Hämeenlinna radan rakentamisen alettua v. 1857 annetun keisarin käskyn mukaisesti, tehtiin Herajoelta Riihimäen asemalle Lopentie suunnilleen samaa reittiä, mitä aikaisemmin oli kulkenut herajokelaisten kirkkotie Hausjärvelle. Tästä on vielä nykyisin Riihimäellä jäljellä Maantie -niminen katu.

Riihimäen kehitys alkoi avautua vasta sitten, kun Pietarin rata valmistui v. 1870. Kasvu oli aluksi hidasta, mutta nopeutui vuosisadan vaihteen jälkeen. Vuosisadan alussa Riihimäellä v. 1900 oli 600—700 asukasta, kun v. 1914 oli jo 5000—6000. Nopea nousu johtui seudun teollistumisesta; rauhallinen rautatieläiskylä muuttui äkkiä tehdasyhdyskunnaksi. Vuosisadan alussa Riihimäki oli paisunut jo niin suureksi, että sen kunnallinen itsenäistyminen kävi välttämättömäksi ja oli tarpeen saada järjestyssäännöt ja asemakaava alueen maankäytön järjestämiseksi.

Kun yritykset asemanseudun muodostamisesta kauppalakunnaksi, jopa kaupungiksikin olivat rauenneet, alettiin v. 1915 puuhata taajaväkistä yhdyskuntaa. Hausjärven kuntakokous kannatti yksimielisesti tehtyä aloitetta.

Arkkitehti Harald Andersinin laatima "Riihimäen yhdyskunnan asemakartta" hyväksyttiin kuntakokouksessa vuoden 1916 marraskuussa. Maaherra vahvisti asemakaavan 11. 11. 1918 ja julisti samalla päätöksen, jolla Riihimäen asemanseutu määrättiin taajaväkiseksi yhdyskunnaksi vuoden 1919 alusta lukien. Näin oli Riihimäki saanut ensimmäisen asemakaavansa ja järjestelmälliseen yhdyskunnan rakentamiseen voitiin ruveta sen pohjalta. Asemakaava jäi lyhytaikaiseksi, koska muodostaminen taajaväkiseksi yhdyskunnaksi oli vain tilapäisratkaisu täydelliseen kunnalliseen itsenäisyyteen pyrittäessä.

Valtioneuvoston päätöksellä Riihimäki erosi v. 1922 alussa Hausjärven kunnan yhteydestä ja tuli itsenäiseksi kauppalaksi.

Kauppalamuutosta valmistelemaan asetettu järjestyslautakunta oli 28. 4. 1920 tehnyt sopimuksen insinööri Otto Koikkalaisen kanssa yhdyskunnan alueen mittauksesta ja kartoittamisesta, jonka taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto kokouksessaan 21. 5. 1920 hyväksyi.

Sopimus käsitti seuraavat toimenpiteet:

1. alueen mittauksen ja pintavaakituksen,

2. karttain valmistuksen: kartta 1:4000, kantakartta 1:500 karttalehdille ja yleiskartta 1:2000,

3. asemakaavan järjestelyn, jonka tekevät yhdyskunnan valitsema järjestyslautakunta yhdessä asemakaava-arkkitehdin ja mittausta toimittavan insinöörin kanssa,

4. suunnittelujen täytäntöönpanon. Yleiskartalle merkityt suunnittelut on mittauksen tekijän piirrettävä kantakartalle sekä merkittävä maalle ja varmoilla merkeillä varustettava. Lisäksi on piirrettävä katujen pituusleikkaukset. Ehdotus viemärijohdoista on merkittävä asemakaavaan ja katuleikkaukseen. Korttelien ja tonttien rajamitat ja pinta-alat yms. merkinnät on tehtävä sitä varten erityiseen tonttikirjaan.

Kohdat 1 ja 2 oli tehtävä, jos mahdollista, vuoden kuluessa.

Kartaston valmistuttua hyväksyttiin arkkitehti Otto I. Meurman Viipurista 14. 6. 1921 päivätyllä sitoumuksella laatimaan asemakaava alueelle, jonka pinta-ala oli 230 ha.

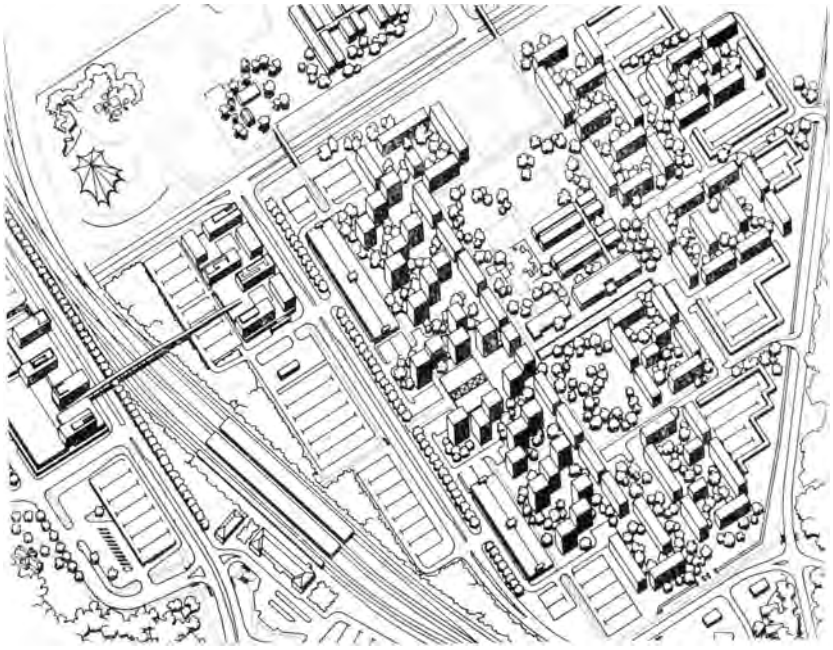
Seuraavat kaupunginosat kuuluivat 20. 4. 1925 vahvistettuun asemakaavaan: Harjukylä, Suokylä, Koivistonmäki, Peltokylä, Jokikylä ja Vantaa.

Asemakaavaselostuksessaan arkkitehti Otto I. Meurman mainitsee mm.: "Asemakaavan laatimista varten on tärkeintä ryhtyä arvioimaan, minkälaiseksi Riihimäen vastaava tulevaisuus on muodostuva. Riihimäen historia on vielä siksi nuori, ettei siitä ole helppoa vetää varmoja johtopäätöksiä tulevaisuuteen nähden. Ei kuitenkaan liene liian optimistista väittää, että Riihimäki ennen pitkää tulee kohoamaan suuruuteensa nähden maamme suurempien kaupunkien rinnalle." Siihen aikaan eivät vielä olleet tunnettuja nykyisin käytössä olevat väestö- yms. ennusteet, vaan perusteena oli vain kuluneen vuosikymmenen aikana tapahtunut asukasluvun kaksinkertaistuminen. Arkkitehti Meurman jatkaa edelleen: "sekä nykyisen (v. 1921) asutuksen sijoittuminen että rautatiealueen suunnitelmat vaikuttavat määräävästi Riihimäen vastaisen keskustan muodostumiseen. Suuntaa, mitä kohti keskuksen laajeneminen tapahtuu, esiintyy tavallisesti rautatien henkilöasema." On välillä syytä mainita, että äskettäin valmistuneessa Peltosaaren asemakaavassa keskustan laajeneminen on kaavoitettu juuri rautatieasemalle päin. "Riihimäellä haittaa keskuksen säännöllistä kehittymistä ensinnäkin rautatien hallussa oleva mäkialue (Rautatien puisto), joka kohtisuoraan rautatietä vastaan eroittavasti tunkeutuu asutuksen molempien pääosien väliin, ja toiseksi sahaalue aseman lounaispuolella, joka riistää asutukselta laajan tasaisen alueen aivan aseman ja kauppatorin — tärkeimpien liikekeskusten — viereltä.", jatkaa Meurman. Hänen mielestään kauppalan monumentaalinen keskus kauppalantaloineen ym. julkisine rakennuksineen olisi ollut sijoitettava Rautatien puiston alueelle. Samaten rautatien veturitalli on ollut haitallinen suunnittelulle, koska se estää kadun johtamista suoraan rautatien sivua myöten asemalta pohjoista kohti. Vasta nyt, lähes 50 vuotta myöhemmin, on tullut mahdolliseksi laatia asemakaava, niin kuin arkkitehti Meurman oli haaveillut, sillä Rautatiehallitus on ilmoittanut lopettavansa veturivarikon vuoden 1980 tienoilla.

Ennen kaavoitusta syntynyt asutus oli luonut melko sekavan katuverkon, jossa kadut törmäsivät monin paikoin jyrkkien harjanteiden rinteitä vastaan ja muodostivat rumia kyttyröitä. Niinpä arkkitehti valitti, että "omistusoikeudellisten syiden takia katuverkko Koivistonmäen ja Puistikon länsipuolella sekä monin paikoin Salpausselän harjulla on kauppalan hallituksen vaatimuksesta täytynyt jättää ennalleen. Siten ei myöskään kaikkialla ole voitu välttää rumannäköisten kyttyröiden muodostumista katujen pituusprofiileihin. Eipä tällaisia kyttyröitä ole kokonaan voitu estää syntymästä pääkaduillekaan." (Tarkoittaa Hämeenkatua.)

Riihimäen asemakaavaluonnos v. 1922 tehdyn pienoismallin mukaisesti. Oikeassa yläkulmassa Peltosaari, keskellä Hämeenkatu.

Tuleva Peltosaari asemakaavaesityksen pohjalta.

Riihimäen asemakaava oli näytteillä Helsingissä v. 1922, jonka johdosta arkkitehti, sittemmin Teknillisen Korkeakoulun professori Carolus Lindberg kirjoitti Arkkitehti-lehdessä v. 1923: "Otto-I Meurman on suorittanut etevän ja työn huolellisuutta silmälläpitäen ainutlatuisen kaupunki-rakennustaiteellisen luomistyön, joka on liikennesolmujen ympärille muodostuneissa yhdyskunnissa tapahtuvista asemakaavallisista järjestelyistä mielenkiintoisin: Luonteeltaan vapaasti versoneen yhdyskunnan järjestely ei ole helppoa eikä myöskään mieluista. Riihimäellä on tehtävää vaikeuttanut kahteen osaan jakavat pääradan raiteet, näiden poikkisuunnassa kulkevien liikenneväylien järjestelyä vaikeuttaa maasto sekä laajat valtionrautateiden ja yksityisten teollisuuden harjoittajien hallussa olevat yhdyskunnan alueeseen työntyvät maa-alat. Yleissommittelussa on valittu jäykempää ja monumenttaalisempaa asettelua tavoittelevan sommittelutavan asemesta vapaampi, taloudellisten ja käytännöllisten mahdollisuuksien mukainen järjestely, jonka tuloksena on syntynyt monta herkästi muodostettua yksityiskohtaa. Asemakaava on ammattimiehille hyvänä esikuvana."

Puuttumatta tässä sen tarkemmin asemakaavan erikoiskohtiin on todettava eräitä yhtymäkohtia arkkitehti Andersinin "asemakartan" kanssa. Pääradan ylitykset oli suunniteltu Istuinkiven ja Patastenmäen siltojen kohdalle yhdenmukaisesti. Kun Andersin oli merkinnyt ylikulkusillat nykyisen Heikkilänkujan tienoille ja Kuljettajankadun kohdalle jalankulkusiltana, suunnitteli Meurman alikulkutunnelin Kauppakadun jatkeelle sekä kävelysillan Käräjä- ja Kallionkatujen keskiväliltä rautatien yli.

Meurmanin suunnittelun kauaskantoisuutta osoittaa se, että juuri valmistuneessa Peltosaaren alueen asemakaavassa nyt lähes 50 vuotta myöhemmin on mainitut siltasijoitukset todettu liikenteellisesti edullisimmiksi ja Kauppakadun jatkeen alikulkusillan suunnittelu on aloitettu.

Kahden vuosikymmenen aikana rakennettiin Riihimäellä v. 1925 vahvistetun kaavan mukaan lukuunottamatta Vantaan kauppalanosaa, joka säilyi suurelta osaltaan viljelysmaana.

Sotien jälkeen alkoi v. 1945 kauppalan laajentuminen. Ensinnä vahvistettiin Petsamon kauppalanosan asemakaava, sen jälkeen tasaisin välein vuoteen 1958 muiden kauppalanosien. Nykyisin on kaupunginosia yhteensä 20.

Vuonna 1958 vahvistettiin professori Otto-I. Meurmanilta tilattu keskusta-alueen saneerauskaava, jolla nykyaikaistettiin jo lähes 35 vuotta vanha asemakaava. Sen jälkeen on modernisoitu muitakin alueita varsinkin v. 1960 tapahtuneen kaupungiksi muuttumisen jälkeen.

Professori Meurmanin laatima yleiskaava valmistui v. 1954. Tämä maankäyttösuunnitelma todettiin kuitenkin pian liian suppeaksi, koska se käsitti vain osan Riihimäen hallinnollista aluetta. Niinpä v. 1964 päätettiin yleiskaavaa tarkentaa ja laajentaa, työ valmistunee vuoden 1971 aikana. Laatijana on arkkitehtitoimisto Marjatta ja Matti Jaatinen, liikenneasiantuntijana toimii Oy Kunnallistekniikka.

Nykyaikainen yhdyskuntasuunnittelu erilaisine kaavoineen, joista asemakaava on yksityiskohtainen kaupungin maankäyttösuunnitelma, vaatii monia asiantuntijoiden tutkimuksia ja ennusteita. Mainittakoon näistä väestö- ja työpaikkaennusteet sekä liikennesuunnitelmat koko kunnan alueen kattavan yleiskaavan perusteina. Yleiskaavaan perustuen laaditaan tarvittaessa yksityiskohtaiset asemakaavat.

Riihimäen viettäessä v. 1970 syntymisensä 100-vuotisjuhlia valmistui nykyaikaisin, tämän hetken kaavoitusperiaatteiden mukaan korkeatasoinen asemakaava Peltosaaren alueelle rautatien itäpuolelle. Asemakaava perustuu kaupungin v. 1966 julistamaan pohjoismaiseen arkkitehtikilpailuun, jonka voittajat arkkittehdit Kaj Nyman ja Mane Hetzer ovat laatineet asemakaavan.

Riihimäellä on asemakaavoitusta kehitetty jo yli 50 vuotta. Tämän puolen vuosisadan aikana on paikkakunnan väkiluku kasvanut noin nelinkertaiseksi. Kaavoitettu alue on lisääntynyt yli viisinkertaiseksi. Tällä hetkellä Riihimäen kaavoitettujen alueiden kokonaismäärä on 1.270 hehtaaria.

Riihimäkeä kirkonmäeltä torille päin v. 1970.

MARJA-LIISA TONTTI

RIIHIMÄEN PUHEKIELI MURRETTA VAI KIRJAKIELTÄ?

Harva kai tulee tarkkailleeksi kielenkäyttöään, tapaansa puhua. Niinpä käsitykset oman paikkakunnan murteesta ovat usein varsin puutteellisia tai suorastaan virheellisiä. Omassa puhekielessä ei helposti havaita murteellisuuksia. Tavallisimmin ajatellaan, että juuri omalla kotiseudulla puhutaan puhtainta suomea, jolloin puhtaalla suomella tarkoitetaan kirjakielen mukaisuutta — niin harhauttava kuin tällainen puhtaan suomen käsite kielentutkijan näkökulmasta onkin. Myös Riihimäellä puhutaan monien mielestä jokseenkin puhdasta suomea. Osittain näin ehkä onkin — epäilemättä riihimäkeläisen jokapäiväinen puhekieli on lähempänä kirjakieltä kuin jonkun Savon syrjäseudun vanhuksen omaleimainen kansanmurre —, mutta onko se sittenkään niin puhdasta kirjakieltä kuin ehkä kuvittelemme.

Millaista siis on riihimäkeläisten puhekieli, murretta vai kirjakieltä vaiko jotakin niiden väliltä? Eroaako Riihimäen puhekieli jollakin omaperäisellä tavalla muiden paikkakuntien kielenkäytöstä? On selvää, että riihimäkeläistä puhekieltä on yhtä monenlaista kuin on kielenkäyttäjiäkin. Paitsi että monet paikkakuntalaiset ovat lähtöisin muualta Suomesta, eivät kanta-asukkaatkaan, joiden kieltä Riihimäen puhekielellä tässä tarkoitetaan, puhu vain yhdellä tavalla. Jokaiselle yksilölle, eri ikä- ja sosiaaliryhmille on ominaista jollakin tavoin persoonallinen, muista poikkeava kielenkäyttö. On kuitenkin selvää, että syntyperäisten asukkaiden puhekielessä on helposti havaittavissa myös yhteisiä ominaisuuksia.

ETELÄHÄMÄLÄISIÄ PIIRTEITÄ

Juuriltaan Riihimäen kanta-asukkaiden puhekieli on etelähämäläistä murretta; se liittyy olennaisesti ympäröivien hämäläispitäjien murteeseen. Vaikutteita riihimäkeläiset ovat saaneet myös uusmaalaisista lähimurteista — tällä hetkellä kaiketi eniten Helsingistä. Luonnehdin Riihimäen puhekieltä esittelemällä aluksi joitakin tyypillisiä etelähämäläisiä murrepiirteitä ja valaisen niitä riihimäkeläisin esimerkein. Huomattakoon kuitenkin, että mainittavat murrepiirteet eivät useinkaan ole vain etelähämäläisille murteille tyypillisiä, vaan niitä esiintyy muuallakin.

Yksikön 1. persoonan omistusliite -nin: "siskonin kans", koko ikänin olen ollut täs", "minuv veljenin".

3. persoonan omistusliite vokaalinpidentymä + s: "toinen toisees kans", "millähän ne ne palvelijaas ruokki", "lastees kans".

Abbessiivin pääte -ti: "jäi marjat myymäti", jäi siihes Sakoom menemäti".

Verbien preesensin ja imperfektin monikon 2. persoonan n-loppuinen pääte -tten: "mistäs tee tännet tiäsitten tulla?", "kun tee siäl oletten työs ollu" ja 3. persoonan "vatte(n), -vätten -pääte: "ne soittivatten siälä", "vitsiä aina puhuuvatte", "näiv vanhukset sanovatte".

Imperatiivin monikon 2. persoonan pääte -kai, -käi: "älkäi lähtekök kumminä kualen", "muistakai nys sentään kirkossa käyrä".

Lisäksi voi mainita jalaat, uloos, pojiil -tyyppiset muodot, persoonapronominien monikon nominatiivit mee, tee ja meitin, teitil, heittiä -tyyppisen taivutuksen. Hauska erikoisuus on vesi: vesen: veseen -taivutus murteessa odotuksenmukaisen vesi: veren: veteen -taivutuksen asemesta. Joskus kuulee myös semmottia ja tommottia asioita ja eilen tapahtuneen sijasta eilän tapahtuneesta.

Edellä esitellyt murrepiirteet eivät — niin kuin tarkkaava lukija huomaa — ole enää yleisiä Riihimäen puhekielessä. Näitä piirteitä, joiden avulla puhujan ehkä helpommin voisi tunnistaa etelähämäläiseksi, kuulee enää vain parhailta vanhan murteen taitajilta, muutamia niistä sentään satunnaisesti nuoriltakin. Sen sijaan seuraavaksi esiteltävät murrepiirteet ovat Riihimäellä varsin tavallisia, mutta eivät sillä tavoin murteen erikoislaatua luonnehtivia kuin aluksi mainitut.

RIIHIMÄKELÄISYYKSIÄ

Itäsuomalaiset ehkä kiinnittävät helposti huomiota riihimäkeläisten tapaan ääntää länsisuomalaisen leveästi ie, uo ja yö -diftongit. Ylipäänsä voi sanoa vapaasti puhuvan riihimäkeläisen kertovan nuaresta työmiähestä nuoren työmiehen asemesta, joskaan diftongit eivät useinkaan äänny aivan niin leveästi kuin kirjoitusasu osoittaa.

Yleisesti rumana pidetty ja korviin karahtava r yleiskielen d:n paikalla on Riihimäellä suhteellisen yleinen, vaikka todella selvään äännettyä r:ää kuulee harvoin. Useasti on r:n tilalla jo d, varsinkin nuorten ja keski-ikäisten sekä oppikoulua käyneiden vanhojenkin puheessa. Vaikeata kai on kielenkerääjän enää noukkia haaviinsa "teirän äirin märät pairat märättää meirän äirin uuren airan" -sutkautuksia. Vierasperäisissä sanoissa d korvataan usein t:llä, omissa sanoissa t sen sijaan d:n paikalla on harvinainen. Mainittakoon, että r d:n asemasta ei ole vanhin etelähämäläisen murteen edustus. Esim. Riihimäelläkin tavallinen sana talikko kertoo ajoista, jolloin Riihimäen ympäristössä puhuttiin "l-kieltä", niin kuin vieläkin paikoin hämäläismurteissa.

Yleiskielen ts-konsonanttiyhtymää vastaa Riihimäen puhekielessä tavallisimmin tt: mettä ja kattoo pro metsä ja katsoo. tt ts:n asemesta on jopa nuorilla yleisempi kuin vanhemmilla — näin erikoisesti usein esiintyvissä katsoa, itse ja seitsemän -sanoissa. tt:n tai t:n yleisyyteen näissä sanoissa vaikuttanevat osittain emotionaaliset syyt: on ehkä hienostelevaa sanoa itse, katson jne.

Usein on aktiivin 2. partisiipin yksikössä kaksi n:ää niissäkin tapauksissa, joissa yleiskielessä on yksi n: saannu, lukennu, kirjoittannu (pro saanut, lukenut, kirjoittanut). Harvinaisempi tällainen geminaatta-n on monikkomuodoissa: lukenneet, useimmin lukeneet.

Tavanomainen on myös 3. infinitiivin illatiivin tyyppi lukeen pro lukemaan (nuorilla jopa yleisempi kuin vanhoilla). -kaan -kään -liitteessä on usein lyhyt vokaali: "ei mullakan o", "ei ainaka enää". Ns. supistumaverbeistä esiintyy erikoislaatuisia, lähinnä uusmaalaisiin murteisiin liittyviä muotoja: en osas sanoo (en osaa), täytyy vastaa (vastata), kerkinny, pelkänny, rupennu (kerinnyt, pelännyt, ruvennut). Voipa joku sanoa niinkin, että "siallä missä tuulesi, miäs asusi". Aivan tavallisia ovat Riihimäellä pitkät vokaalit kirjakielen ea, eä, oa ja öä -yhtymien asemesta: korkee, mäkee, taloo, näköö. Aikaisemmin normaalisti, nykyisin jo harvemmin korvataan kirjakielen ng nk:lla: henki: henken, aurinko: aurinkon.

Riihimäen nykyisessä puhekielessä on myös sellaisia murrepiirteitä, jotka eivät alkuperältään ole etelähämäläisiä. Niinpä esim. sananloppuiset vokaaliyhtymät ia, iä, ua ja yä assimiloituvat pitkäksi i:ksi, u:ksi ja y:ksi eräissä muotoryhmissä vastoin hämäläismurteiden normaalia käytäntöä: korkeita mäkii, semmosii poikii, tunnettuu sukuu, tuli käytyy. Tämä toistaiseksi lähinnä nuorten kielen piirre tuntuu varsin leviämiskykyiseltä. Suosion syy on helppo ymmärtää: murrepiirre kuuluu Helsingin puhekieleen. Tavallisia, nuorilla lähes yksinomaisia ovat mä ja sä -pronominit, kun taas varsinaiset murteen puhujat enimmäkseen käyttävät minää ja sinää. Uudehkoa alkuperää Riihimäen puhekielessä ovat myös persoonapronominien muodot meijän ja teijän.

Vanhan murteen häviäminen tai muuttuminen ei siis aina merkitse puheen kirjakielistymistä. Toisinaan kirjakielen muodosta tulee puhekielessäkin normi, toisinaan murteen muodosta. Riihimäen puhekieli ei ole kirjakieltä enempää kuin vanhaa etelähämäläistä murrettakaan. Kaikkiaan se on varsin standardistuvaa kieltä: erot yksilöiden ja eri sosiaaliryhmien välillä kapenevat, erikoislaatuiset paikallispiirteet häviävät jäljettömiin, jonkinlainen jokamiehen suomi, jonka puhujan kotipaikkakuntaa ei voi arvata, valtaa alaa täällä niin kuin kaikkialla. Sen pohtiminen, onko kehityksen suunta suotava vai ei, ei kuulu tähän. On kuitenkin hyvä muistaa, että murteet eivät ole turmeltunutta kirjakieltä, vaan että kirjakieli itse on murteiden pohjalta keinotekoisesti tehty kaikkien yhteiseksi hyödykkeeksi. On tärkeätä hallita hyvin kirja- ja sivistynyt puhekieli, mutta olisi ehkä suotavaa, että riihimäkeläiset vapaassa puheessaan pysyttelisivät ennemmin oman murteensa pohjalla kuin pyrkisivät jäljittelemään Helsingin ja muiden isoisempien asutuskeskusten levittämää yhdenmukaistavaa ja persoonatonta puhetyyliä. Kirjakieltä emme vapaassa puheessamme monestikaan käytä — miksipä ei erikoisuutenamme voisi olla omapäinen, persoonallinen murre!

NÄYTTEITÄ

Lopuksi riihimäkeläistä puhetta pari näytettä, jotka on tallennettu v. 1968. Ensiksi v. 1888 syntyneeltä naishenkilöltä:

"Kyllä se on semmosta mukavaa se, lapsena olo nii, muistaa niitä ja, sitten nuaruus se on aina semmosta hauskaa kun lapset leikkii keskees ja on sit semmonev vapaa. Piha on tilava ja, ei mitään niinkun ei ennen ollu autoja eikä mitään että niit olis pelkänny. Ja niitten lehmäin kanssa sai sitten ollaj ja paimentaaj ja lampait ja kaikkia kun oli nin. Sehän oli lapsilleh hauskaa. Ja leikkiäk kesällä sitten niitten kuusenkäpyjen kanssa sit ne oli lampaita ja, semmost niinkun nyl lapsillet tuleekin. Sikseen kun nykyään ei sitä enään os sellasta, muistaa aina niitä lapsuurenaikoja kuinka ne oli vapaita ja hauskoja."

Toiseksi v. 1950 syntyneen nuorukaisen puhetta:

"Niin mä tiän nytte, nykyajan nuariso ei me enää, tommosii, ohjelman takii niinku Kisan konva siä, jätkät voimistelee ja tippuu rekiltä ja tommosta ni, em mä usko et sinnem moni menee sen takii, eikä enää näytelmäkerhonka konvan takii mes sinne, katteleen niit näytelmii ni, kyl siäl vähemmän käy semmosii. Hyvinkääl ku siäl on konvat ni, siäl ei om mitään ohjelmaa. Siäl yks orkesteri esiintyy sen ohjelman ajan niinku, on pakko olla jotaki tunnin tai pari ni, sit vast aletaan tanssii, ja siäl tulee toine orkesteri sitte."

Riihimäkeä kirkonmäeltä torille päin v. 1927. Oikealla kauppatori, takana metsien peittämä Piikinmäki, jonka kerrotaan saaneen nimensä Spik-nimisestä miehestä.

ERIK ERIKINPOJAN TYÖSOPIMUS

Marraskuun 29. pavana 1868 keisari antoi määräyksen rakentaa rautatie Riihimäestä Pietariin. Tälle "nälkäradalle" otettiin myös työntekijäksi Erik Erikinpoika, jonka työhönottotodistus on säilynyt Riihimäen kaupunginmuseon kokoelmissa; sen on lahjoittanut riihimäkeläinen Teodor Saari. Toisella puolella paperia on "Ohjeita työntekijöille Pietarin—Riihimäen Rautatienrakennus" otsakkeen alla mm. seuraavaa tekstiä: "Viidennen piirikunnan Riihimäen asemapaikka. Kun Erik Erikinpoika on selittänyt tahtovansa ruveta työhön viidenteen piirikuntaan Rii. asemapaikkaan niillä ehdoilla, kun ylläseisovat ohjeet lähemmin sisältävät, niin hän tämän kautta otetaan työmieheksi työkuntaan N:o 56. Kirjoitettu työntekijälenkiin N:lla 14. Sisään jättänyt kirjoja 1." Allekirjoituksena on "A. Landtman. Rahanvartija".

Toisella puolella olevat ohjeet ovat varsin tarkat. Ensimmäinen pykälä kuuluu seuraavasti: "Työntekijät, jotka haluavat tulla sioitetuksi rautatienrakentamiseen, pitää, sitte kun he niin suureen työkuntaan yhtyneet ovat kuin työnjohtaja töiden laadun mukaan määrää, keskuudestansa valita edusmies, joka, sitte kun hän on vakuutettu, että työntekijät ovat tarpeellisilla kirjoilla varustetut, ilmoittaa itsensä konttorissa tarpeellista sisäänkirjoitusta varten. Sitte työnjohtajan ajan määrättyä työkunnan sisään kirjottamista ja työhön vastaanottamista varten, löydyttää edusmies ynnä koko työkunta itsensä konttorissa, jossa nämä ohjeet luetaan ja selitetään kunnalle ja sitte kun he ovat selittäneet tahtovansa ruveta työhön ennen selitetyillä ehdoilla, tapahtuu sisäänkirjotus kuuluvassa järjestyksessä; jonka ohessa työkunnalle annetaan vissi numero ja jokainen kunnan työmies saa sitä paitse erityisen numeronsa, jolloin myös hänelle annetaan työpoletti, sisältäen niin hyvin kunnan kuin hänen omankin numerosa."

Seuraavat pykälät korostavat työtekijäin kunnollisuuden ja siivouden tarpeellisuutta samaten kuuliaisuuden osoittamista esimiehille. Edelleen todetaan, että kanteet työnjohtoa vastaan on tehtävä edusmiehen — luottamusmiehen — välityksellä; tämän on myös valvottava työntekijäin ahkeruutta ja elämäntapoja.

Viidennen kohdan mukaan kaikki työt teetettiin tällä nälän kiusaamalla rakennustyömaalla urakkatöinä työnpäällikön määräämillä hinnoilla. Sairashoidostakin oli huolehdittu sillä tavin, että jokaiselta työpäivältä otettiin sisään palkasta neljä penniä. Mainittu summa oikeutti sitten työntekijät vapaaseen sairaanhoitoon rautateiden tai muissa "sairashuoneissa".

Tämä jo sadan vuoden takaa säilynyt ohjeisto on osoittanut varsin tarkkaa huolenpitoa myös työntekijäin perheistä: "7:ksi. Työntekijä, joka kotopaikkaansa on jättänyt vaimon tahi turvattomia lapsia, on työpalkastansa velkapää näiden elatukseksi antamaan niin paljon, kuin aseman päällikön tutkintoa myöten katsotaan riittyvän sen yli, mitä hänen päivällisistä ansioistansa menee hänen omaksi tarpeelliseksi ylläpidoksi työn aikana tahi kotomatkaksensa; näin ei kuitenkaan, vastoin työntekijän suostumusta, otettako enempää kuin neljäs osa hänen työansiostansa. Nämät rahat, joista työntekijälle, jos sitä vaatii, annetaan täydellinen kuitti, lähetetään rautatien johtokunnan toimen kautta asianomaisille virastoille hänen kotopaikassansa."

Viimeisessä pykälässä mainitaan, että joka ei näitä sääntöjä noudata ja sen takia erotetaan työmaalta, ei koskaan enää pääse mihinkään rautatien työhön.

Kokonaisuudessaan osoittavat nämä säännökset varsin tarkkaa huolenpitoa niin työntekijöistä kuin heidän perheistäänkin. Erik Erikinpojan vaiheista Pietarin radan varrella ei tiedetä enempää, ei myöskään siitä mikä hänen kohtalonsa oli vaikeina nälkävuosina, jolloin ratatyön keräsivät työntekijöitä ympäri maata. — OP

KOTISEUTUA MUISTITIEDON KERTOMANA

Jouko A. Valento:

"Kävimme sitten aikoinaan myös Pietarissa. Rautatieläisillä oli jo silloin vapaaliput, mutta ne oikeuttivat pitemmille matkoille kuin nykyään, sillä pääkaupunki oli Pietari. Lähdimme Pietariin myöskin kesällä ennen ensimmäistä maailmansotaa. Matka Pietariin kesti kauan, ja junissa kulki mm. Viipurissa kaupustelijoita, jotka myivät piirakoita tai keitettyjä kananmunia ja muuta syötävää. Meillä oli itsellämme mukana paljon ruokaleipää, voita, juustoa, palvilihaa ja erilaisia mehuja. Asemalta sai ostaa maitoa ja piimää ja asemaravintoloista olutta, viiniä ja muita alkoholijuomia. Isäni oli kylläkin raittiusmies silloisen käytännön mukaan.

– Kesijärven rata oli Paloheimo-Yhtymän oma kapearaiteinen rautatie. Sanottiin, että se oli kaikkein turvallisin rata, siellä ei sattunut yhteentörmäyksiä, liikkeellä oli aina vain yksi juna. Nopeus ei myöskään ollut kovin suuri. Jos Kesijärvelle oli menossa paljon matkustajia, niin Santamäesä matkustajat nousivat kävelemään, jotta veturi jaksoi vetää keventyneen junan ylös mäen päälle.

Hyvä kertomataulun osaaminen oli kaikki kaikessa Tuuran koulussa. Rautatien koululaiset tunsi kohta, kun kuuli heidän leikkiessäänkin kyselevän toisiltaan kertomataulua. Kun lapset olivat uimassa Vantaanjoessa, joku saattoi huutaa "kolme kertaa seitsemän!" johon toinen vastasi heti: "kakskytyks", "yhdeksän kertaa viisi, "nelkytviis", kuusi kertaa viisi, kolkyt" jne. — Kun syksyllä koulu alkoi, kaikki poikaoppilaat olivat yleensä lyhyttukkaisia, jotta Tuura ei saisi otetta tukasta heti ensimmäisellä laskentotunnilla, joka oli aina kertomataulun kuulustelua.

Riihimäellä oli suuri, hirsistä tehty kaksikerroksinen asemarakennus. Toisessa kerroksessa olivat aseman toimistot, mm. asemapäällikön virkahuone. Alakerroksen eteläpäässä oli toisen luokan asemaravintola ja odotussalit, pohjoispäässä kolmannen luokan ravintola ja odotussalit. Kalustona oli painavia pöytiä ja puisia penkkejä sekä tuoleja, jotka kaikki oli maalattu muistuttamaan tammipuuta.

Punaisten vallan aikana oli koko Riihimäki vartioitu. Vartioketju kiersi koko alueen ympäri maaston mukaan, aina kaksi vartijaa joka paikssa. Punaisten esikunnasta sai hakea kulkuluvan, mutta sitä ei myönnetty kaikille. Se tarkastettiin aina, kun kulki asioillaan. Minulla oli kulkulupa, ja jouduin näyttämään sen joka kerta, kun kävin maito- tai leipäjonossa tai muilla asioilla."

Kalle Kujanpää:

"Veturitallin jälkeen oli Björkbomin kirjakauppa talossa, jonka omisti apteekkari W. Simberg. Hänen apteekkinsa oli seuraavassa talossa, jonka omisti Karan kartano samoin kuin seuraavankin, jossa isäni asui ollen kartanon voutina. Tämän talon katolla oli ruokakello ja siitä muistona ovat vieläkin rakennuksen länsipäädyssä vesikattoon asti olevat pystypiirut, jotka ennen jatkuivat vesikaton läpi ruokakellon jalkoina. Piharakennuksessa oli ennen kaksikerroksinen aitta, liitereitä ja hevostalli kahdeksalle hevoselle, joista on mieleeni jäänyt heti ovesta oikealle oleva vaaleanharmaa Pekka. Kartanon talli oli siis tässä ja navettana viimeksi eläinlääkäri Nybergin omistama ja nyt jo purettu tallina viimeksi ollut rakennus. Tämän navettarakennuksen aseman puoleisessa päässä oli kartanon meijeri, johon myös päätilalta Karan kartanosta tuotiin maito. Meijerin koneita käytti ulkona ollut hevoskierto lähellä paikkaa, jossa nyt on muistokivi riihestä. Riihen paikka

Vanhaa Hämeenkatua Kupparinmäeltä pohjoiseen.

oli tästä satakunta metriä länteen tai lounaaseen. Muistan hyvin riihen palossa säästyneet isot koivut, joiden toinen puoli oli palanut ja vain toisella oli lehtiä kantavia oksia ja vähitellen koko puut lahosivat. Tällä riihen paikalla oli pieni kumpare, josta ajettiin hiekkaa kun rakennettiin uusi meijeri tiilistä maantien varteen.

Ei silloin vielä ollut Hämeenkatuakaan, se vasta alkoi hahmottua, kun kartanon miehet niillä tienoin olivat rankoja hakkaamassa, muistan vieneeni kahvia paikalle, jossa nyt on Ahjon liiketalo. Paljon on tämäkin maantie nähnyt, mainitsen vain ajalta ennen ensimmäistä maailmansotaa venäläisen sotaväen manööverit, jolloin koko peltoaukeama torilta Kulmalaan ja Vantaanjokeen täyttyi sotilaista.

En tiedä kenellä oli ensimmäinen polkupyörä, mutta lihakauppias Salminen, jonka kauppa oli Villikan alakerrassa, oli ensimmäinen, jonka talvella näin ajelevan pyörällä.

Ensimmäinen auto Hausjärvellä varmaankin oli Erkylän kartanon, jonka numero oli Hyvinge 1, mutta useimmin kulki Kytäjän auto asemalla ja kyllä ne autot olivat äänekkäitä. Kasarmialueella oli jollakin venäläisellä upseerilla pieni 2 hengen keltainen auto, mikä ei aina oikein ottanut mennäkseen, vallankin apteekin mäkeä ylös ja silloin me pojat pääsimme auttamaan, sillä upseeri antoi aina hyvät palkkiot rahassa.

Ensimmäisen lentokoneen näin vähän ennen Riihimäen valloitusta huhtikuun alkupuolella 1918. Se tuli pohjoisesta ja meni etelään ja punakaartilaiset sitä kivääreillä kovasti ampuivat.

Riihimäellä oli kauppahalli jo vuosisadan vaihteessa. Tämä kauppahalli oli kartanon pellolla, ratapihan takana, vastapäätä asemaa ja siellä myytiin vain karjaa ja jos oikein muistan vain siitoseläimiä, lehmiä ja sonneja, eri ikäisiä, ayrshirerotuisia. Myynti tapahtui huutokaupalla. Kauppahallirakennus oli lautarakenteinen, huopakattoinen ja punaiseksi maalattu keltaisin nurkka- ja vuorilaudoin. Se oli keskiosaltaan kahdeksankulmainen, jonka ulkoseiniä sisältä kiersi pari metriä leveä noin metrin korkuisella seinällä keskustasta eristetty käytävä, jossa oli puulattia. Tältä käytävältä johti neljästä kohtaa rappuset parvekkeelle, joka samaten kiersi koko kahdeksankulmaisen rakennuksen. — Vuonna 1913 oli entiseen kauppahalliin majoitettu venäläistä sotaväkeä. Muistan sen siitä kun silloin sielläkin juhlittiin Romanov-suvun 300-vuotisjuhlia ja pyrimme sinne, vaan ei poikia päästetty sisälle, ainoastaan naiset pääsivät. Kävin myöskin Istuinkiven kasarmilla silloin ja siellä oli lähellä ruokalarakennusta rakennettu jonkinlainen kunniaportti, jossa monivärisistä sähkölampuista oli muodostettu kruunu ja R-kirjain ja luku 300.

Lennart Karma:

"Tuntemattomilla henkilöillä nähtiin polkupyöriä joissa oli valtavan iso etupyörä ja pienen pieni takapyörä, noin 1890-luvun alussa. Ensimmäinen nainen, jonka näin pyöräilevän oli ratainsinööri Bergmanin tytär Karin noin vuosina 1893–97.

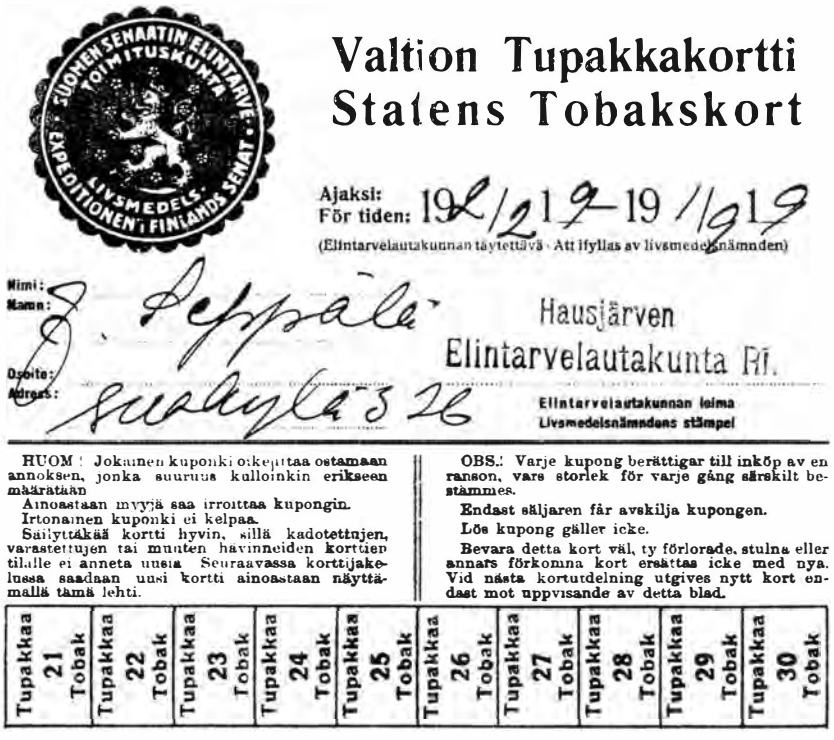
Ensimmäisen maailmansodan loppupuolella oli elintarvikkeista huutava puute, mm. leipomomme oli suljettu vapaussodan ajan ja vielä jonkin aikaa sen päätyttyäkin jauhojen puutteen takia. Vähitellen alettiin saada jauhoja, joissa oli kaunat mukana; niistä leivottua leipää kutsuttiin tikkuleiväksi. Kahvi keitettiin kuivatuista ja paahdetuista voikukanjuurista. Voikukanjuurista tuli hyvänmakuinen kahvi. Myös vehnän, ohran ja rukiin juvistä paahdettiin kahvia. Samat asiat toistuivat jatkosodan aikana, paitsi että kahvia keitettiin paahdetuista lupiininsiemenistä. Niistäkin tuli hyvänmakuinen kahvi."

Kanttori Olavi Penttilä:

"Tiedossani ei ole, kenellä oli ensimmäinen auto näillä seuduilla. Kerron sen sijaan autosta, jonka isäni Kalle Penttilä oli hankkinut 1920-luvulla. Helsingissä Joseph Larsonin autokoulussa hän oli suorittanut autokoulun huhtikuulla 1922. Jo saman vuoden toukokuussa 12. päivänä seurasi autokauppa, joka samalla ratkaisi hänelle palveluammatin yli 30 vuoden ajaksi. Auto oli Oakland-merkkinen 5 hengen avoauto, väriltään sininen ja hinnan muistelen olleen 70.000 silloista markkaa. Samalla rahamäärällä sai siihen aikaan suurehkon huvilan. Auton työkaluluettelo kertoo mm. seuraavaa: 2 kpl. valonheittäjiä, numerolyhty, merkinantotorvi, väkivipu, tuurna, öljykannu, 3 prässiavainta."

Elin Korpinen:

"Seurakuntayhteyteen kuuluivat kirkkomatkat, joita kesän aikana tehtiin jalkaisin, talvella hevoskyydillä. Erittäin mieluista oli varhaisena sunnuntaiaamuna lähteä jalkapatikassa kirkkoon. Varsinkin metsäinen taival Karhin kautta oli hauska. Pysähdyspaikoillakin oli hauskat nimet: Ainavuotava ja Mämmisilta. Toista patikkatietä käytettäessä mentiin rautatietä Kekomäkeen, siitä oikopolkuja Hikiästä kirkolle johtavalle maantielle, jota pitkin loppumatka n. 1 ½ km. Kävelymatka lyheni kolmeen kilometriin, sen jälkeen kun kirkkojuna alkoi kulkea Riihimäen ja Hikiän välillä. Kun Riihimäelle vuosisadan alussa rakennettin oma kyläkirkko ja siinä alettiin pitää jumalanpalveluksia, lakkasi kirkkojuna kulkemasta."

Valtion Tupakkakortti
Statens Tobakskort

SUOMEN SENAATIN ELINTARVE-TOIMITUSKUNTA · LIVSMEDELS-EXPEDITIONEN I FINLANDS SENAT

Ajaksi: 19/2 19 – 19/1 19
För tiden:
(Elintarvelautakunnan täytettävä · Att ifyllas av livsmedelsnämnden)

Nimi: J. Leppälä
Namn:
Osoite: Suolayla 3 26
Adress:

Hausjärven Elintarvelautakunta Rl.
Elintarvelautakunnan leima
Livsmedelsnämndens stämpel

HUOM! Jokainen kuponki oikeuttaa ostamaan annoksen, jonka suuruus kulloinkin erikseen määrätään.
Ainoastaan myyjä saa irroittaa kupongin.
Irtonainen kuponki ei kelpaa.
Säilyttäkää kortti hyvin, sillä kadotettujen, varastettujen tai muuten hävinneiden korttien tilalle ei anneta uusia. Seuraavassa korttijakelussa saadaan uusi kortti ainoastaan näyttämällä tämä lehti.

OBS.! Varje kupong berättigar till inköp av en ranson, vars storlek för varje gång särskilt bestämmes.
Endast säljaren får avskilja kupongen.
Lös kupong gäller icke.
Bevara detta kort väl, ty förlorade, stulna eller annars förkomna kort ersättas icke med nya. Vid nästa kortutdelning utgives nytt kort endast mot uppvisande av detta blad.

Tupakkaa 21 Tobak	Tupakkaa 22 Tobak	Tupakkaa 23 Tobak	Tupakkaa 24 Tobak	Tupakkaa 25 Tobak	Tupakkaa 26 Tobak	Tupakkaa 27 Tobak	Tupakkaa 28 Tobak	Tupakkaa 29 Tobak	Tupakkaa 30 Tobak

Tupakka- ja elintarvikekortit tulivat käyttöön jo I maailmansodan jälkeen vallinneen pulan seurauksena. Talvi- ja jatkosodan aikana sekä vähän jälkeekin "kupongit" olivat jälleen kysyttyjä.

SUOMALAINEN AHDINKO

Ahdinko oli selvä asia, köyhien köyhyys,
Topeliuksen sensuroima, Sillanpään hiljentämä
kirous syrjäkylän mökissä jouluiltana,
kun koko perhe nautti jouluateriaa,
kaurapuuroa, jossa oli spriisilmä,
leskiäiti, ainoa poika merillä,
rukouksien lapsi, tuli kotiin
jouluaattoiltana rikkaana miehenä,
jolta oli koi syönyt kravatin.

Punainen risti toimii vielä,
sininen risti heikommin, tyynessä
se on sininen kyllä, mutta ei risti,
niin kuin tasaisessa itätuulessa muinoin,
nyt sininen viiva kolmesta kohdasta poikki.

Kapitalisteista voi sanoa paljon pahaa.
He ovat herrasmiehiä, jotka eivät enää
tarjoa konjakkia pöytälaatikosta
muille kuin ulkomaalaisille,
jotta niiden toinen silmä menisi kiinni,
se joka räpyttelee enemmän, siten kuva
ei mene pätkikseksi. Suomalaisilta menee,
paitsi silloin kun he näkevät rantasaunan,
jonka laiturilla huutavat Tiilikainen ja Noponen.

Harri Kaasalaisen kanssa emme juhlineet
koskaan
sillä tavalla kuin joskus kuvittelimme,
istumalla puhumatta mitään kaksi vuorokautta
linja-autoaseman odotushuoneessa.
Viita oli ostanut ensimmäiset silmälasinsa
sinä päivänä kun tapasin hänet viimeisen kerran
kolme viikkoa ennen Mäntsälää.

Kun on puhunut isänmaasta ja vainajista,
puhuttaviksi jäävät vain naiset.
Jumala loi naisen ja käärme arjen.
Silti suomalainen nainen ei itke ilosta,
hän ei kävele ilmassa kadun yli.

Suomen ilmasto on kuin kivisade,
se tappaa kaikki Goljatit viidessäkymmenessä
vuodessa,
syntiset naiset ja juopot kirjailijat.
Se rikkoo puhelinkopit ja sadekatokset joka yö.
Se panee pelaamaan kirkossa koripalloa,
ampumaan singolla kallioita.

Vain runossa voi enää sanoa jotakin runotonta.

KUVITELTU KUOLEMA

Joskus kääntyy lintu nurin
voimakkaassa tuulessa,
sen jälkeen kaikki on
verkkaista ja nurin päin.

Oma kuviteltu kuolema,
se on vallan ihana,
se tappaa kaikki muut
paitsi ei minua.

Puretuista taloista ei jää
selvää muistikuvaa, palaneista jää.
Vanhat talot ovat ilkeitä,
kaupat eivät menesty niissä.

Vanhat vertaavat käsiänsä
ja katselevat toistensa ryppyjä,
he näkevät toisissa itsensä.
He puhuvat lapsistaan, nöyrtyvät,
nöyryyttävät heitä, kun puhuvat
joka päivä uudella tavalla.

Häät on surullisin tilaisuus,
lapsen syntymä näyttää pahalta.
Kun näkee sen ensi kerran,
se on satavuotias intiaani,
siitä se nuortuu koko ikänsä.

Emme tiedä missä maailma on

(Veijo Meri kävi oppikoulua Riihimäellä. Monissa hänen teoksissaan on Riihimäellä ja sen ympäristöllä osuutensa. Edellä olevat runot ovat ennen julkaisemattomia. Kirjailija itse sanoo: "Retorisia nämä ovat ja niin kuin mainitsin, julkisesti esitettäviksi tarkoitettuja. Tarkoitan, etteivät nämä ole mitään yksinäisen sielun tunnustuksia. Ennemmin jonkinlaisia sosiaalisia tilauksia.")

MITÄ TUNSIN TÄYTTÄESSÄNI 40 VUOTTA

Kaukana kuin hiillos
käden matkan päässä,
toimeton kuin ranta,
kun on järvi jäässä,

neljäskymmen täynnä
niin kuin tuhkasanko.
Vaara pihamaalla:
vanha lipputanko.

II

Leningradin takana
alkaa vasta itä.
Länsi alkaa tästä,
pohjoinen etelästä,
joka paikassa, usko.
Lauseet eivät ole
enää iltarusko.

Naisilla ei ole hätää
enää, sanovat. Kutka?
Heillä on oikeus olla
ja vaihtaa liinaa. Lutka
on se joka torjuu.
Kuka nyt enää horjuu
muu kuin pappi. Roisto,
mieti, onko toisto
mahdollinen, loisto.

VALTUUSTON PUHEENJOHTAJAT

V. I. OKSANEN

Riihimäen taajaväkisen yhdyskunnan valtuuston puheenjohtajaksi valittiin paikallisen yhteiskoulun rehtori, fil. maist. Vieno Ilo Oksanen vuodesta 1920. Hänet valittiin myös kauppalanvaltuuston ensimmäiseksi puheenjohtajaksi v. 1922, kun kuntamuoto vaihtui. Rehtori Oksanen hoiti puheenjohtajan tehtäviä kuolemaansa saakka v. 1940.

Riihimäen yhteiskoulun, silloisen viisiluokkaisen keskikoulun, johtajaksi Oksanen valittiin v. 1908 — tätä tehtävää hän hoiti vuoteen 1931. Tämän jälkeen hän oli Riihimäen Yhteislyseon rehtorina vuoteen 1939. Hänen opetusaineensa olivat uskonto, filosofia ja kirkkohistoria.

Oksanen toimi jo ennen Riihimäen taajaväkisen yhdyskunnan perustamista Hausjärven kunnanvaltuuston puheenjohtajana. Hän kuului alusta pitäen niihin, jotka ajoivat Riihimäen itsenäistymistä Hausjärvestä. Pitkäaikaisen valtuuston puheenjohtajakauden lisäksi Oksanen oli mm. kaupunginhallituksen jäsenenä ja seurakunnallisissa luottamustehtävissä.

Rehtori Oksasen opettajakollega lehtori Väinö Varmanen, joka on kirjoittanut ensimmäisen varsinaisen Riihimäen historiaa esittävän teoksen, kuvaa opettajatoveriaan: "Opettajana rehtorista pidettiin. Hän oli hankkinut itselleen syvälliset tiedot, paitsi ammattiinsa kuuluvalta, myös monelta muulta alalta. Tätä tarkoitusta varten hänellä oli suuri kirjasto, jota hän täydensi jatkuvasti. — Kaiken vapaa-aikansa hän käytti kauppalan hyväksi, ollen esim. sen perustamisesta saakka kuolemaansa asti valtuuston puheenjohtajana ja monissa muissa luottamustehtävissä. Hänen miellyttävä persoonallisuutensa ja toimintansa sekä yhteiskoulun että paikkakunnan hyväksi on useimpien kauppalan asukkaitten mieluisassa muistossa."

Rehtori Oksanen oli syntynyt 26. 12. 1881 Pöytyällä, hän kuoli 21. 10. 1940.

V. I. Oksanen

VÄINÖ SINISALO

Rehtori V. I. Oksasen kuoleman jälkeen valittiin valtuuston puheenjohtajaksi Väinö V. Sinisalo (13. 2. 1892 — 25. 3. 1951). Sinisalo toimi lukuisten kunnallisten tehtävien ohella myös useaan otteeseen eduskunnan jäsenenä. Valtuuston puheenjohtajana hän oli kuolemaansa saakka.

Väinö Sinisalon tytär Vieno Hämäläinen kuvaa isäänsä seuraavasti: "Seuraavana vuonna (1913) nuoripari muutti Kytäjän kartanoon (Mäntsälästä), missä renkien ja muonamiesten keskuudessa paljon pohdittiin yhteiskunnallisia kysymyksiä. Jo Mäntsälässä nuori Väinö oli saanut herätteitä maisteri O. V. Kuusisen sytyttävistä puheista. — Hän tuli mukaan työväenliikkeeseen ja oli jo 22-vuotiaana yhdistyksensä sihteeri. Kansalaissodassa hän oli ja selvisi sieltä takaisin, joskin Suomenlinnassa viruneena ja huonokuntoisena. Siitä lähtien isäni oli uskollinen riihimäkeläinen kuolemaansa saakka.

Kunnalliseen toimintaan isä joutui mukaan hyvin pian. Luulisin hänen ensimmaisen luottamustehtävänsä olleen silloisessa huoltolautakunnassa. Taksoituslautakuntaan kuuluminen tuotti perheellemme ikävyyksiä. Ymmärtämättömät ihmiset purkivat harmistumistaan yksityiseen lautakunnan jäseneen.

Väinö Sinisalo

Kauppalanvaltuustoon muistelen isän kuuluneen kauan. Hän oli pitkään varapuheenjohtajana ja ehti olla vuosia puheenjohtajanakin. Isä oli kauppalan edustajana myös monissa kuntainliitoissa. — Herajoen työväentalolla toimi isäni aloitteesta jonkin aikaa keskustelukerho, jossa pohdittiin monenlaisia asioita. — Yllätykseksi hänet oli valittu eduskunnan jäseneksi v. 1933. Ei ollut lainkaan harvinaista, että hän kesäisin pyhäinseudussa kulki polkupyörällä Lammilla, Hauholla, jopa Tammelassakin asti ja oli maanantaina jälleen työpikallaan.

Isä oli luonteeltaan suvaitseva ja sovittava. Hän yritti saada asioita luistamaan neuvottelemalla. Isä oli äärettömän ahkera ja työteliäs. Muistaakseni v. 1938 eduskunnan ollessa lomalla hän oli koko kesän Mommilan kartanossa salaojia kaivamassa ja sotavuosina, yli 50-vuotiaana hän kaivoi kainuulaisille kansanedustajatovereilleen viemäreitä ja likakaivoja. Eduskunnan ollessa Kauhajoella hän oli ensimmäisenä tekemässä sirpalesuojia.

Puhujamatkojen lisäksi, varsinkin varhaisimpina vuosina isä lausui ja näytteli mielellään. Näyttelimme ainakin kaksi näytelmää omin väin, isä, tyttäret ja poika. — Kun sodan syttyessä alkoi monta vuotta kestänyt kaiken kulutustavaran säännöstely, isä ilmoitti perheelleen, että määrätyillä annoksilla oli tultava toimeen. Mitään ei saanut hankkia säännöstelyn ulkopuolelta. Molemmat vanhempani laihtuivat tavattomasti ja isän sydän alkoi jo silloin reistailla. — Isällä oli vuosia vain yhdet saappaat. Niillä hän kävi kokouksissa ja eduskunnan istunnoissa pestyään pois saven, joka oli tarttunut niihin Ali-Laurilan pellolla ojankaivuussa tai jossakin muussa työssä. En usko kenenkään kansanedustajan kulkeneen niin kurjissa jalkineissa. — Isä ei jättänyt hänelle uskottua tehtävää suorittamatta. Ilman todella pätevää syytä hän esim. ei koskaan ollut pois kokouksista ja yritti aina olla määräaikaan paikalla."

Hj. Elomaa

HJALMAR ELOMAA

Riihimäen valtuuston kolmanneksi puheenjohtajaksi valittiin Sinisalon kuoleman jälkeen Hjalmar Elomaa, joka tänä vuonna on jo valittu kahdenkymmenennen kerran tätä yhä monipuolisemmaksi muodostunutta tehtävää hoitamaan. Kunnallisneuvos Elomaan kunnallinen toiminta on varsin moniulotteinen, kuten edeltäjienkin. Oltuaan nuoruusvuosina mukana urheiluseuratoiminnassa hän joutui mukaan myös kunnalliselämään, jonka piirissä jatkaa edelleen työtään.

Kunnallisneuvos Elomaa on ollut yli 50 vuotta Riihimäen Lasi Oy:n palveluksessa, aluksi hiojana ja sittemmin hiomomestarina.

Myös Riihimäki-Seuran toimintaan Elomaa on osallistunut lukuisten vuosien ajan, kuten moniin muihinkin harrastusluontoisiin tehtäviin. Kunnallisneuvos Hj. Elomaa on Riihimäki-Seuran kunniajäsen.

Riihimäen kauppalanhallitus v. 1945. Vas. Hj. Elomaa, V. Sinisalo, kauppalansihteeri Jorma Siiroinen, kauppalanjohtaja K.-L. Salminen, Martti Rasinen, Toivo Vesa, Väinö Fagerholm ja Lauri Koivisto.

Riihimäen ensimmaisen kaupunginjohtajan Väinö J. Leinon erojaistilaisuus v. 1962. Oikealla kaupunginjohtaja V. O. Mäkinen.

KAUPPALAN- JA KAUPUNGINJOHTAJAT

Riihimäen taajaväkisen yhdyskunan järjestysmieheksi nimitettiin maanviljelijä, kunnallisneuvos Anders Rudolf Gestrin, joka s. 27. 4. 1874 Mäntsälässä. Riihimäelle hän siirtyi v. 1903, jolloin osti täältä Parmalan tilan. Hänen hallussaan oli myöhemmin mm. Riihiviita ja sittemmin Suojalan tila. Gestrin rakennutti Riihimäelle huvilan, Allinnan, jossa nykyisin toimivat Suomen lasimuseo ja kaupungin musiikkiopisto. Alusta lähtien Gestrin oli innokkaasti mukana perustettaessa Riihimäen yheiskoulua.

Gestrin kuului myös Hausjärven kunnanvaltuustoon ja oli sen puheenjohtajanakin. Hän ajoi Oksasen tavoin alusta lähtien Riihimäen itsenäistymistä. Hän oli taajaväkistä yhdyskuntaa perustavan toimikunnan puheenjohtaja. Kun Riihimäestä v. 1922 tuli kauppala, Gestrin nimitettiin kauppalan esimieheksi, jonka tehtävät vastasivat kauppalanjohtajan tehtäviä. Gestrin tunnettiin Riihimäellä erittäin innokkaana ravimiehenä.

Kunnallisneuvos Gestrin kuoli 27. 2. 1947.

Gestrinin seuraajaksi valittiin Riihimäen ensimmäiseksi varsinaiseksi kauppalanjohtajaksi v. 1932 diplomi-insinööri K.-L. Salminen (16. 9. 1892—29. 10. 1963). Hän hoiti tätä tehtävää eläkkeelle siirtymiseensä saakka eli vuoden 1956 loppuun. Kauppalanjohtaja Salmisen aikana Riihimäen väkiluku kaksinkertaistui. Kauppalanjohtaja Salminen toimi talvisodan aikana myös Riihimäen väestönsuojelupäällikkönä. Hän oli Riihimäki-Seuran perustajajäseniä. Hän oli myös seuran kunniajäsen.

Kauppalanjohtaja Salmista seurasi kauppalanjohtajan tehtävässä varatuomari Väinö J. Leino, jonka aikana Riihimäestä tuli kaupunki vuoden 1960 alusta lähtien. Leino siirtyi Riihimäelle Lahdesta, ja v. 1963 hän muutti Hämeenlinan kaupunginjohtajaksi ja on nykyisin Turun kaupunginjohtajana. Kaupunginjohtaja Leino on Riihimäki-Seuran kunniajäsen. Leinon jälkeen valittiin kaupunginjohtajaksi diplomi-insinööri V. O. Mäkinen. Kaupunginjohtaja Mäkinen astui virkaansa v. 1963. Hän on siten vasta neljäs kunnan johdosta vastaava virakmies. Kaupunginjohtaja Mäkinen on myös eduskunnan jäsen. – O.P.

V. O. MÄKINEN

RIIHIMÄKI 1970-LUVULLA

100-vuotisjuhlaansa viettävä ja toisen vuosikymmenensä kaupunkina aloittanut Riihimäki on tasapainoinen ja vilkas yhdyskunta, minkä käyttövoimana ovat teollisuus, kauppa, liikenne sekä yhteiskunnan eli valtion, kaupungin ja kuntien yhteiset laitokset. Tulevaisuutta ajatellen on ehkä hedelmällisintä tarkastella, millainen on riihimäkeläinen itse. Häneen ei voi lyödä leimaa "pikkuporvarillinen", sillä hän on herännyt kiinnostumaan kaupunkinsa kehityksestä ja tulevaisuudesta. Enimmäkseen hän on sitä mieltä, että asukkaiden hyväksi on tehty varsin paljon, mutta hän on oppinut vaatimaan yhä enemmän. Niin pitääkin olla.

Hyvin usein kuulen vaatimuksen, että Riihimäen pitää kasvaa nopeammin, tulla mahdollisimman suureksi. Tähän nähdään kaksi tietä. Elinkeinoelämän, erikoisesti teollisuuden nopeampi laajeneminen on yksi. Toinen on alueliitokset: Riihimäen, Hausjärven ja Lopen muodostaminen yhdeksi kunnaksi. Joku voisi sanoa, että ollaan suuruudenhulluja. Mielestäni siitä ei ole kysymys, vaan terveestä kehityksestä, eteenpäin menosta. Samalla näet edellytetään, että kasvavan ja laajenevan kaupungin asukkaiden tarpeista pidetään hyvää huolta. Ollaan valmiit maksamaankin, mikäli ei mennä kohtuuttomuuksiin.

Olen useamman kerran eri yhteyksissä joutunut noin sormituntumalla ennustamaan Riihimäen tulevaisuutta, mm. tässä kotiseutujulkaisussa. Näin jälkeenpäin voin todeta, että useimmat asiat ovat toteutuneet. Tekemättä jääneiden tilalle on tullut uusia tarpeita, mitkä on katsottu tärkeimmiksi ja pantu täytäntöön. Parhaillaan on kaupunginhallituksen tutkittavana 1970-luvun talous- ja toimintasuunnitelma. Nopeasti muuttuvien olosuhteiden vuoksi se tarkistetaan vähintään joka toinen vuosi ja pidetään kaupungin asukkaiden saatavissa. Niinikään perustetaan uusi elin, sanottakoonpa sitä tässä vaikkapa kaupunkisuunnittelutoimikunnaksi, mikä tulee pyrkimään mahdollisimman hyvien edellytysten luomiseen kaupungin suotuisalle kehitykselle. Lisäksi on kaupungin uusi yleiskaava valmistumassa. Edellä luetellut toimenpiteet antavat varmasti melko luotettavan kuvan Riihimäestä ja sen kehityksestä 1970-luvulla. Tämän vuoksi nimitettäköön seuraavia ajatuksiani tosiaan vaikkapa ennustuksiksi.

YHTEISTOIMINTA LAAJENEE

Meille tärkeintä eli Riihimäen talousaluetta ajatellen, tapahtuu Riihimäen, Hausjärven ja Lopen muodostaminen yhteistoiminta-alueeksi. Meillähän on jo vuosia toiminut talousaluetoimikunta, mihin lisäksi kuuluu Janakkala. Me emme halua pakkokeinoin liittää Hausjärveä ja Loppea Riihimäkeen, monet riihimäkeläisistäkin vastustavat tällaista ajatusta, mutta vuosikymmenen lopulla uskon tällaisen toimenpiteen tapahtuneen tai ainakn mielten siihen kypsyneen. Riihimäen ja Hyvinkään kaupungit kehittyvät kumpikin erikseen, mutta kaupunkien saaminen samaan lääniin kuuluviksi on voimakkaasti esillä. Yhteistyö kaupunkien välillä, mitä on jo monen vuoden aikana suoritettu, tiivistyy, ja Riihimäen—Hyvinkään seutu tulee olemaan eräs Etelä-Suomen voimakeskuksista. Tähän viittaavat monet tutkimukset ja tosiasiat.

Riihimäen kaupunkikuva tulee 1970-luvulla edelleen kehittymään suotuisasti. Samalla kun keskikaupunki muuttuu yhä enemmän kerrostalovaltaiseksi, kokee rautatieaseman seutu vallankumouksen. Sen aiheuttaa lähinnä

Peltosaaren rakentaminen, mikä 1970-luvulla kehittyy varsin pitkälle, samoinkuin rautatien länsipuolella olevien kortteleiden muuttuminen. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että Riihimäellä asuu entistä paljon enemmän ihmisiä, jotka nopeata sähkörautatietä hyväkseen käyttäen käyvät työssä Helsingissä. Matkahan ei ajassa mitattuna ole yhtään sen pitempi kuin monista Helsingin nykyisistä asumalähiöistä. Riihimäki pystyy varmasti tarjoamaan asukkailleen paremmat palvelukset kuin mainitut lähiöt. Ilmeisesti se myöskin merkitsee sitä, että moni riihimäkeläinen nuori, joka on saanut koulutuksensa kotikaupungissaan taikka muuallakin, voi ilman kohtuuttomia rasituksia edelleen asua täällä ja käydä työssä Helsingissä. Vaikka kuinka yritämme, emme koskaan pääse siihen, että yhden kaupungin puitteissa voisimme kouluttaa juuri ne henkilöt, jotka saavat työpaikkansa Riihimäeltä.

Kaupunginjohtaja
V. O. Mäkinen

KAUPPAA JA LIIKENNETTÄ

Suunnittelulla, suurilla maanhankinnoilla ja kunnallisten palvelusten kehittämisellä kaupunki on luonut pohjaa elinkeinoelämän laajentumiselle. Kaupungin edullinen sijainti ja hyvät liikenneyhteydet yhdessä edellämainittujen toimenpiteiden kanssa tuovat varmasti Riihimäen entistä paremmin esille, kun on kysymys laitosten sijoittamisesta. Riihimäki—Lahti tiehän valmistuu lähivuosina, samaten on sähkörautatie käytettävissä jo alkukesästä 1971. Vuosikymmenen lopulla on ilmeisesti myös valmistumassa hyvä tieyhteys rautatien itäpuolella Riihimäeltä Lammille, Padasjoelle ja edelleen nelostielle. Toisin sanoen eri ilmansuuntiin johtava päätieverkosto Riihimäeltä on valmis. Tähän sisältyy nykyisen kolmostien rakentaminen moottoritieksi, minkä varsi Riihimäen kohdalla on sangen tiiviisti kehittynyttä teollisuusaluetta. Nyt lähtöasemissa oleva Riihimäen tehdaskylähanke on toteutunut ja mallina muille samanlaisille hankkeille maassamme. Kauppa- ja muut palveluelinkeinot ovat kaupungissamme kehittyneet viime vuosina nopeasti. Nykyisenä keskittymisen aikakautena on syytä odottaa, että tämä kehitys entisestään nopeutuu. Riihimäen maine kauppakeskuksena ja hyvät sekä edelleen paranevat liikenneyhteydet viittaavat tähän suuntaan. Menneenä vaikeana työttömyyskautena Riihimäki selviytyi varsin hyvin. Teollisuuden ohella kiitos tästä lankeaa suurelta osalta nimenomaan kaupan ja palveluelinkeinojen osalle. Riihimäki liikenteen solmukohtana, voimakas yrittäjähenki sekä tarpeelliset kaupungin toimenpiteet ovat ne tekijät, mihin kaupungin kaupan ja palveluelinkeinojen edistyminen pohjautuvat.

JULKISET PALVELUKSET

Kaupungin asukas luonnollisesti kysyy, mitä palveluksia kaupunki meille tarjoaa 1970-luvulla. Koululaitos ja sairaanhoito, viimeksimainittu nimenomaan sairaaloiden kohdalta, ovat hyvin kehittyneitä. Meillä on paljon työtä jo perustetun koululaitoksemme ajan tasalla pitämisessä, joten uusien oppilaitosten perustamiseen ei liene paljon mahdollisuuksia. Terveydenhoidon kohdalla tulee kysymykseen avoterveydenhoidon kehittäminen, mikä lähinnä tarkoittaa tehokkaan terveysasemakeskuksen luomista. Erikoista huomiota tullaan kiinnittämään niin fyysisen kuin henkisenkin kulttuurin kehittämiseen sekä asukkaiden vapaa-ajan viettomahdollisuuksien parantamiseen. Suomen Lasimuseon laajentaminen ja näyttelytilojen luominen siinä yhteydessä, uimahallin rakentaminen sekä hankittujen virkistysalueiden kehittäminen tulevat olemaan tärkeitä tehtäviä. Työväenliikkeen museo, viestimuseo, teatteri, musiikkiopisto ja monet muut kysymykset on hoidettava.

Sosiaalisella puolella on päähuomio kiinnittyvä vanhusten ja nuorten asuntojen hankkimiseen, vanhusten, lapsiperheiden sekä muiden avuntarpeessa olevien kotihuollon järjestämiseen. Yleisen hyvinvoinnin lisääntyessä kiinnitetään paljon huomiota moniin avun tarpeessa oleviin erikoisryhmiin.

Se, mitä 1970-luvulla kaupungissamme saamme aikaan, riippuu kaupungin johtoelimien, sekä luottamus- että virkamiesten, samoinkuin kaupungin asukkaiden ja yritysten aktiivisuudesta. Toiveita ja tarpeita on varmasti enemmän kuin mitä voidaan toteuttaa. En suosita nurkkapatriotismia, sillä kansan etu käy sen edellä, mutta toivon kaikkien kaupungin asukkaiden puhaltavan samaan hiileen. Näin menetellen parhaiten pystymme kehittämään kotikaupunkiamme paikaksi, missä on miellyttävä asua ja minne on miellyttävä kutsua vieraitakin käymään.

Riihimäen viettäessä Riihimäen—Pietarin rautatien ja samalla syntymänsä 100-vuotisjuhlaa seuraavat yhteisöt, yhtymät, liikelaitokset ja liikkeet, jotka ovat taloudellisesti tukeneet tätä julkaisua ja samalla Riihimäki-Seuraa, tervehtivät kaikkia riihimäkeläisiä kotiseudun hyväksi tapahtuvan työnsä ja toimintansa merkeissä:

AINO-LAUKKU
ARVOKUVA HAAKANA KY
ASKO OY
ASUSTETAVARATALO V. OUKKA
AUTO-CITY OY
AUTO-HIMBERG
AUTOKOULU O. SIROLA
AUTOKOULU V. VAUHKONEN
AUTO-KUMIPALVELU AKP
T:MI A. BITTER — HARRIN BAARI
ERKYLÄNTIEN VALINTA
GULF-HUOLTO EERO LEINO
V. HAATANEN VALINTAMYYMÄLÄ
HANKKIJA RIIHIMÄKI
HERKKULA
HYVINKÄÄN AUTOKESKUS RIIHIMÄKI
HYVINKÄÄN AUTOLA RIIHIMÄKI
ISKUKALUSTE OY
KAMPAAMO STIINA
KAMPAAMO SYLVIA
KAMPAAMO TUULA NIEMINEN
KAMPAAMO VELLA
KARJAKUNTA
KAUKOLAN KUKKAKAUPPA
KAUNEUSHOITOLA ERVA
KAUPPIAS V. SORSA AJURINKATU 32
KEMIKALIA ALIISA OM. A. L. QVINTUS
KEMIKALIO KAIJA REUNANEN
KEMIKALIO KAUPPI
KENKÄKAUPPA URHO VILJANEN
KESKO OY
R. KOKKO KONTIONTIE 2
KONE- JA URHEILULIIKE
KONEPAJA-MOOTTORIHIOMO MANKINEN
T:MI M. KOSKELA
T:MI V. KOSKINEN
KOTITEOLLISUUSLIIKE SUKKULA KIRKKOPOLKU 6
KUKKAKAUPPA KASTEHELMI, HAUTAUSTOIMISTO

KULMALAN AUTOPALVELU UNION, K. LUOTONEN
KULTA-KAARRE
KULTA-MÄKI
KULTASEPPÄ T. HOLMROOS
KUMELA OY
V. H. LAAKSO
Y. LARSEN
LASTEN PUKUTALO
LEIPOMO KONDITORIA M. ROSTI KY
H. LINNOAHO VALTAKATU 12
LUODETIEN KAUPPA T. HÄMÄLÄINEN
MAATALOUSKAUPPA O. KORPELA
MATKATOIMISTO OY AREA HYVINKÄÄ UUDENMAANKATU 14—16
MATKATOIMISTO OY AREA RIIHIMÄKI VALTAKATU 8
MOOTTORIHUOLTO KONTIONTIE 41—43
MUOTI-HOVI
MUOTILIIKE HELENA
MUOTILIIKE SIRKKA SEPPÄLÄ HÄMEENKATU 13—15
OSUUSLIIKE AHJO, RIIHIMÄEN TAVARATALO, RAVINOLAT,
BAARIT JA MYYMÄLÄT
OSUUSKAUPPA KARA
SOKOS-KARA
H. G. PALOHEIMO YHTYMÄ
PARTURI-KAMPAAMO AIRI SALONEN
PARTURI-KAMPAAMO MIRA
PARTURILIIKE B. KARLAHTI
PARTURILIIKE HELMI LUNNAS
PARTURILIIKE KIVIRINTA
T:MI PEKKA UOTILA
PELTOLAN KUKKAKAUPPA JA SEPPELESITOMO
R. PELTOSEN KONELIIKE
POSTIKENKÄ OY TORIKATU 8
RADIOAPU OY
J. RANNAN LEIPOMO OY
T:MI A. RENVALL
RIIHIKUMI
RIIHIKUVA/MÄÄTTÄNEN
RIIHIMÄEN AUTOKOULU S. KAUPPINEN
RIIHIMÄEN AUTOPALVELU
RIIHIMÄEN I APTEEKKI
RIIHIMÄEN—HYVINKÄÄN AUTOALAN LIIKKEITTEN YHDISTYS
RIIHIMÄEN KAUPUNKI
RIIHIMÄEN KIRJAKAUPPA
RIIHIMÄEN KIRJAPAINO OY
RIIHIMÄEN KONTTORIKONE
RIIHIMÄEN KOTIKUTOMO E. PUPUTTI
RIIHIMÄEN KUKKAPALVELU
RIIHIMÄEN KULTASEPPÄ ALM & RINTALA
RIIHIMÄEN KUMI JA PYÖRÄ
RIIHIMÄEN LASI OY
RIIHIMÄEN MUOVI
RIIHIMÄEN OPTIIKKA
RIIHIMÄEN SANOMAT
RIIHIMÄEN SYSTEMA
RIIHIMÄEN SÄHKÖ JA RADIO OY, SOITINRINNE

RIIHIMÄEN SÄHKÖ-TEHO OY
RIIHIMÄEN TAPETTI JA VÄRI
RIIHIMÄEN UUSI APTEEKKI
RIIHI-NAPPI
RI-LE OY
U. SAAVALAINEN
OY SAKO AB
SEKUNDA JA PALA RIIHIMÄKI
SHELL-HUOLTO HELANDER
SIG. BÄCKSTRÖM, KULTA- KELLO- JA OPTILLINEN LIIKE
SIRENIN KOTILEIPOMO
SUPERMAX
K-SUURVALINTA KYMPPI
SÄÄSTÖ-RAMI
TALOUS JA LELU
TALOUSKAUPPA T. GRÖNBERG
TAULU JA KEHYS
TERÄSKIILA OY
TERÄS OY
TILKEPAJA KY TAPANI HÄTI
H. TOIVONOJA
TUULIKKI PAASIKIVI
UUSI KIRJAKAUPPA
VALINTA LAITANIEMI
VALINTA MATTINEN
VALINTA SAARINEN
VALINTA TAMMINEN
VALINTA VUORINEN
VALOKUVAUSLIIKE ILMOLA
VANERILIIKE V. SINIMAA
VIRKIN VIRVOKE KY VÄINÖ VIRKKI
YRITTÄJIEN VAKUUTUS HÄMEENKATU 9—13

RIIHIMÄEN YSTÄVYYSKUNNAT

Ystävyyskuntatoiminta sai alkunsa kummikuntaliikkeen muodossa jo viime sotien aikana. Tältä ajalta on peräisin Riihimäen vanhin ystävyyskaupunki Ruotsin Karlskoga. Karlskoga avusti monin tavoin Riihimäkeä, mm. mainittakoon ns. Ruotsalaistalot Ruotsinkadulla Petsamossa, nykyisen Kaupungintalon ja Linja-autoaseman pohjakerroksina olevien väestänsuojien sekä Lastentalon rakentamisen tukeminen.

Tällä hetkellä Riihimäellä on seitsemän ystävyyskuntaa eri puolilla Eurooppaa: Karlskoga Ruotsissa, Aalborg Tanskassa, Bad-Segeberg Länsi-Saksassa, Gus Hrustalnyi Neuvostoliitossa, Skedsmo Norjassa, Husavik Islannissa ja nuorin ystävyyskaupunki Szolnok Unkarissa.

Karlskoga

Ystävyyskaupunki vuodesta 1940 lähtien. Sijaitsee Värmlannissa Möckelnjärven rannalla. Tuli kaupungiksi v. 1940. Asukkaita n. 40.000 ja pinta-ala 43.000 hehtaaria eli alueellisesti Ruotsin suurin kaupunki. Kuuluu Örebron lääniin. Kaupungin huomattavin työnantaja on Boforsin asetehdas, joka työllistää n. 9000 karlskogalaista. Tehtaan omisti aikanaan tohtori Alfred Nobel. Ystävyysvierailuja on tehty sekä kunnallisissa että muissa tarkoituksissa, esim. urheiluvaihto ja kulttuurivierailut.

Aalborg

Ystävyyskaupunki vuodesta 1949 lähtien. Sijaitsee Pohjois-Jyllannissa Limvuonon rannalla. Aalborg on perustettu jo v. 1342. Äskettäisten alueliitosten jälkeen asukasluku on pitkälti yli 100.000. Kaupunki tunnetaan mm. akvaviitti- ja sementtituotannostaan. Huomattavin työnantaja on kuitenkin telakka. Kaupungissa on myös mm. tele-teknillistä ja tekstiiliteollisuutta sekä huonekalu- ja elintarviketeollisuutta. Aalborgin kanssa on vaihtoa mm. kulttuurin ja urheilun aloilla tavanomaisten virallisten kunnallisten vierailujen lisäksi.

Bad-Segeberg

Riihimäen ystävyyskaupunki Länsi-Saksassa vuodesta 1954 lähtien. Kaupungissa on 13.580 asukasta, pinta-ala on 1910,4 hehtaaria. Tämän vuoden talousarvion loppusumma on 25.650.316 Dmk. Kaupunki on Segebergin piirin pääkaupunki ja hallinnollinen sekä kaupallinen keskus. Kouluissa opiskelee tänä vuonna 2.912 oppilasta. Kaupungin tapahtumista mainittakoon Karl May-intiaaninäytelmät, joita esitetään amfiteatterissa. Vuosittain niihin käy tutustumassa n. 100.000 henkeä. Vielä huomattavampi nähtävyys on kalkkivuori luolineen, joita käy katsomassa toistasataatuhatta henkeä vuosittain. Kaupungin uimahallissa on suomalainen sauna.

Bad Segebergin kanssa ovat ystävyyssuhteet olleet alusta pitäen varsin vilkkaat tapahtuneiden kunnallisten ja yksityisten vierailujen merkeissä. Vaihtoa on ollut myös koululaisten ja opettajien kesken kulttuuri- ja urheiluvaihdon ohella.

Skedsmo

Skedsmota ennen oli Riihimäen ystävyyskuntana Norjassa Lilleström, joka alueliitosten jälkeen muuttui Skedsmoksi. Ystävyyssuhteet solmittiin v. 1958. Asukkaita Skedsmossa on n. 30.000. Kaupunki sijaitsee parinkymmenen kilometrin päässä Oslosta Tukholmaan menevän rautatien varrella. Ystävyyssuhteiden hoitamisesta on syytä erityisesti mainittava riihimäkeläisnuorten avustusmatka Lilleströmiä kiusanneiden tulvien vahinkojen korjaamistöiden avustamiseksi.

Gus Hrustalnyi

Riihimäen neuvostoliittolainen ystävyyskaupunki on n. 280 km:n paassa Moskovasta itään Vladimirin piirikunnassa. Ystävyyssuhteet solmittiin v. 1960. Kaupungissa on n. 70.000 asukasta. Teollisuutensa puolesta Gus Hrustalnyi on Riihimäen läheisin ystävyyskaupunki, sillä sitä voi myös nimittää kristallikaupungiksi. Lasiteollisuudella on kaupungissa vanhat perinteet, sillä ensimmäinen lasitehdas perustettiin jo n. 200 vuotta sitten. Kaupungin asukkaista saa 10.000 lasiteollisuudesta elantonsa. Kristalli- ja tasolasitehtaan lisäksi kaupungissa on lasiteollisuuteen kuuluvaa tutkimus- ja koulutustoimintaa. Kaupungissa on myös tekstiiliteollisuutta.

Gus Hrustalnyin kanssa ovat suhteet olleet pitkästä etäisyydestä huolimatta varsin vilkkaat etenkin tapahtuneiden virallisten vierailujen ja urheilusekä myös kulttuurivaihdon merkeissä.

Husavik

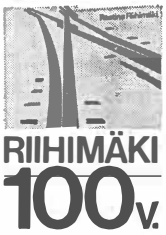
Riihimäen pienin ystävyyskunta sijaitsee Islannissa. Ystävyyssuhteet Husavikiin solmittiin v. 1966. Husavik on Islannin pohjoisosassa Skjafandin itäpuolella. Asukkaita on vain parisen tuhatta tässä kalastajakyläksi ja kauppapaikaksi mainitussa ystäväkunnassa.

Szolnok

Riihimäen nuorin ystävyyskaupunki on Unkarissa. Szolnokissa on asukkaita n. 65.000. Kaupunki sijaitsee Tiszajoen varrella. Tämän sukulaiskielikansan ystävyyskaupungin kanssa on ollut jo monenlaista vaihtoa siteiden nuoruudesta huolimatta mm. kansantanssien merkeissä, kuten monen muunkin ystävyyskaupungin kanssa. Ystävyyssuhteet solmittiin v. 1969.

RIIHIMÄKI 1970, RIIHIMÄEN KIRJAPAINO OY

HINTA 3,00 MK

RIIHIMÄKI
100 v.